

Kent Anıları
Urban Memoirs

Cumhuriyet Döneminde Ankara'da Kurulan Toplumsal Yaşam Alanları

Social Living Spaces Established in Ankara in the Republican Era

Güven DİNÇER

Hukukçu, Ankara Araştırmacısı
gdincer34@gmail.com

DOI: 10.5505/jas.2017.30074

Öz

Bu yazı, daha önce ülkenin bölgesel merkezlerinden biri olan Ankara'nın başkent olarak kuruluş döneminde oluşan toplumsal yaşam alanlarının öyküsüdür. Bu alanlar Cumhuriyetin amacına, kuruluş yerlerine, imar planlarında verilen işleve veya doğal oluşum sürecine göre şekillenmişlerdir. Cumhuriyet'in kurucuları kentleşme ile ilgili planlamalarında ve uygulamalarında yeşil alan ve toplumsal yaşam alanlarının kurulmasına özel bir önem vermişlerdir. Ancak 1938'den itibaren günümüze kadar bu alanlar, çeşitli yönetimlerce farklı amaçlar doğrultusunda talan edilmiş, yapıları bozulmuş; halka hizmet vermek amacından uzaklaştırılmışlardır. Yazıda ayrıca Ankara'nın şimdiye kadar çok fazla yazıya konu edilmeyen toplumsal yaşam alanlarından Cebeci Çayırı anlatılmakta; bu alanda düzenlenen farklı eğlenceler, gösteriler, tiyatrolar, revüler ve operetlerden örnekler sunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Atatürk Orman Çiftliği, Çubuk Barajı, Gençlik Parkı, Cebeci Çayırı, Toplumsal yaşam alanları, Ankara

Abstract

This piece is the story of social living spaces formed in Ankara, which was formerly one of the regional centers of the country, during its establishment as the capital. These spaces were shaped according to the aim of the republic, the places it was established, the function given to construction plans and its natural formation process. The founders of the republic paid special attention to the establishment of green spaces and social living spaces in the planning and implementation of urbanization. However, from 1938 to the present day, these spaces have been ransacked and their buildings destroyed by different administrations in the service of different aims. The piece also explains Cebeci Meadow, one of Ankara's social living spaces that has not been the topic of many articles, giving examples of the different entertainment, performances, theater, revues and operettas held in this area.

Keywords: Atatürk Forest Farm, Çubuk Dam, Gençlik Parkı, Cebeci Meadow, Social living spaces, Ankara

Giriş

Toplumsal Yaşam Alanı Kavramı

Kentte yaşayan bireylerce, ailelerce ve toplumsal gruplarca; kolay gidilebilen, herkesçe bilinen ve huzur içinde eğlencilebilen, dinlenilebilen yerlere sahip olan ve müzik, tiyatro, eğlence yerlerinde halka hizmet veren alanları "toplumsal yaşam alanları" olarak isimlendirebiliriz.

Bu alanlar Cumhuriyetin amacına, kuruluş yerlerine, imar planlarında verilen işleve veya doğal oluşum sürecine göre şekillenmişlerdir. Ankara Cumhuriyet öncesinde önemli bir bölgesel merkez olmasına rağmen, bütün büyük Anadolu kentleri gibi uzun yıllar boyunca coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısına göre kendiliğinden biçimlenmiştir.

Cumhuriyet'in getirdiği yeni bir siyasal düşünce ekseninde şekillenen ve Anadolu'nun ortasında Milli Mücadele'nin ve Kurtuluş Savaşı'nın kalbi olarak kurulan başkent Ankara'nın kuruluşu yeni bir devletin, yeni bir toplumun ve kültürel yapının oluşturulması düşüncesine dayanır. Bu kurucu irade ve düşünce devleti, savunma, yönetim ve ekonomi gibi klasik devlet hizmetleri dışında; kentleşme, eğitim – öğretim, kültür-sanat, sağlık ve spor gibi alanlarda da kendini düzenleyici ve kurucu olarak kabul ediyordu. Cumhuriyet'in kurucuları kentleşme ile ilgili planlamalarında ve uygulamalarında yeşil alan ve toplumsal yaşam alanlarının kurulmasına özel bir önem vermişlerdir. Bu temel anlayış içinde Cumhuriyet'in ve başkent Ankara'nın kuruluş döneminde şu yeşil alanlar ile park alanları kurulmuştur: Hacettepe Parkı, Hisar Parkı, Meclis Bahçesi, Şehir Bahçesi, Hıdırlık Parkı, Kurtuluş Fidanlığı, Kocatepe Parkı, Kızılay Bahçesi, Güvenpark, Hipodrom, Stadyum–Atış Poligonu, Paraşüt Kulesi.

Ankara'nın Toplumsal Yaşam Alanları

Ankara'da Cumhuriyet döneminin başında dört büyük toplumsal yaşam alanı kuruldu:

- Atatürk Orman Çiftliği
- Çubuk Barajı
- Gençlik Parkı
- Cebeci Çayırı

Yukarıda sayılan ve Cumhuriyet'in ilk 20 yılında kurulan ve oluşan bu toplumsal yaşam alanları bazen birbirlerine benzeyen ve bazen de çok farklı toplumsal dinamiklerle geliştiler. Bu yaşam alanlarına aileler, genelde evlerinde önceden hazırladıkları yiyecekleri ile birlikte giderler, kendilerine ayrılan piknik alanlarında dinlenir ve eğlenirdi. Çocuklar da güven içerisinde ailelerinin yakınlarında geniş oyun alanları bulabilirlerdi. Bu alanlar halkın huzur içinde eğlenmesi ve dinlenmesi için görünmez bir el tarafından denetlenirdi. Buralarda bulunan tesislerdeki mal ve hizmet fiyatları çarşı pazar fiyatlarından çok farklı değildi.

Atatürk Orman Çiftliği ve Çubuk Barajı gibi kent merkezine uzak alanlar toplu taşıma yolu ile kent merkezine bağlanmışlardı. Baraj için 1936 yılında belediyece kurulan kent içi otobüs sistemi hizmet veriyordu. Atatürk Orman Çiftliği'nin Ankara kent merkezi ile olan bağlantısı ise banliyö treni ile sağlanıyordu. Aynı zamanda Ankara'nın ilk toplu taşıma raylı sistemi olan Ankara – Gazi – Kayaş tabelalı banliyö treni, muntazam ve tarifeli olarak hizmet

veriyordu. Taşıma ücretleri ise düşük ve verilebilir seviyede idi.

Ankara'nın çeşitli semtlerine yayılmış park ve bahçeler ile Gençlik Parkı kentin ortasında ve halkın kolay ulaşabileceği konumdaydılar.

Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ)

Atatürk Orman Çiftliği 1925 yılında Cumhuriyet ve çağdaşlaşmanın sembolü olan Ankara'nın yanı başında onun bir parçası olarak kuruldu. AOÇ, kuruluşundan itibaren hızla büyüdü ve gelişti (Şekil 1). Çiftliğe ait toprakların satın alınmasında kaynak Atatürk'ün kişisel tasarruflarıdır. Çiftliğe bağlı görünen Ankara dışındaki kamuya ait tarımsal işletmelerin AOÇ ile olan bu bağları ise sembolik düzeydedir. AOÇ'nin gelir ve giderleri ile mülkiyeti hiçbir zaman sorun olmadı. Zira çiftlik kurulduğu günden itibaren bir kamu kurumu olarak yönetildi, büyütüldü ve denetlendi.

Çiftlik, 1937 tarihinde Atatürk tarafından belirlenen ve bağış senedinde sayılan şartlarla hazineye bağlandı. AOÇ'nin hazine bağışı hakkındaki bağış senedinden, Cumhurbaşkanlığı tezkeresinden ve diğer yazılı devlet belgelerinden Çiftliğin amacı, yönetim modeli ve Atatürk'ün kişisel özelemleri şöyle özetlenebilir;

- 1- Modern ve örnek bir tarım işletmesi kurulması
- 2- Çeşitli tarımsal ürünler üretilerek halka sağlıklı, kaliteli ve ucuz gıda maddelerinin sunulması
- 3- Çiftlik bünyesinde tarımsal sanayinin kurulması
- 4- Tarımsal aletlerin üretilmesi ve tamiri
- 5- Arazi ıslahı ve çevre düzenlemesi
- 6- Ağaçlandırma
- 7- Fidanlık tesisi
- 8- Her derecede ve biçimde tarımsal öğretimin desteklenmesi
- 9- Ankara halkı için tarımsal örnek bir yaşam alanı kurulması

Bu amaçları gerçekleştirmek için AOÇ'de kurulan tarıma yönelik üretim tesisleri:

- 1- Bira Fabrikası, 1934 (Bira- Malt)
- 2- Şarap Fabrikası, 1931 (Şarap)
- 3- Süt Fabrikası, 1930 (Süt ve süt ürünleri)
- 4- Çiftlik Atölyesi, 1931 (Orak makinası, pulluk, zirai alet ve su tulumları ile kafes tel imalatı; her çeşit soğuk demir, freze ve kaynak işleri)

- 5- Çeşitli hayvan barınakları
- 6- Depolama tesisleri
- 7- Buz fabrikası
- 8- Satış mağazaları

Toplumsal Yaşam Alanı Olarak AOÇ Uygulamaları

- 1- Dinlenme ve piknik alanları
- 2- Gezi yolları
- 3- Gezilecek alanlar: Marmara Köşkü, Marmara Havuzu
- 4- AOÇ Satış mağazaları
- 5- Çiçek ve fidan satış yeri
- 6- Yeme içme alanları – büfeler
- 7- Gazino benzeri eğlence yerleri: Marmara Gazinosu, Bira Parkı, Merkez Lokantası, Marmara Otel ve gece kulübü
- 8- Spor alanları - Karadeniz Havuzu, çeşitli oyun yerleri
- 9- Hayvanat Bahçesi ve dinlenme tesisleri

AOÇ ayrıca çiftlik arazisi içinde pek çok idari, sosyal ve eğitim tesisleriyle yapılar sahipti:

- 1- İdari binası ve ekleri
- 2- PTT
- 3- Jandarma Karakolu
- 4- İlkokul
- 5- Hamam
- 6- Çalışanlar için lojmanlar

1938 yılında Atatürk tarafından hazineye yapılan bağış aslında hazineye değil Ulus'a yapılan bir bağış anlamındadır. Ancak, Ulus gibi kültürel kavrama bağış yapılması ve onun adına mülkiyet hakkının tapuda tescili hukukumuzla göre mümkün olmadığından AOÇ Çiftliği'nin mülkiyeti hazineye bağışlanmıştır. 1938 yılında 3308 sayılı kanunla devletin elindeki tarımsal işletmelerin bir elde toplanarak yönetilmesi amacıyla "Devlet Ziraat İşletmeleri" kuruldu. AOÇ'ye ait taşınır ve taşınmaz malların yönetimi bir

Şekil 1. Atatürk Orman Çiftliği, 1940.

Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

devlet çiftliği modeliyle olmak kaydıyla bu yeni kuruma devredildi. 01.04.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5659 sayılı "Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü" kuruluş kanunuyla yeni bir yapılanmaya geçildi. Kurulan yeni kurum ile AOÇ, Tarım Bakanlığı'nın gözetiminde bağımsız bir kamu iktisadi kurumu olarak yönetildi ve denetlendi. Ancak bu yönetim biçimi de Çiftliğin bölünme, erime ve halktan koparılmasını önleyemedi. Kısaca AOÇ, sahibi, kurucusu ve koruyucusu büyük Ata'nın ölümünden sonra çeşitli kanunlarla ve idari kararlarla her anlamda yağmalandı. Çiftlik sahip olduğu arazinin 5/2'sini kaybetti, her dönem eriyerek küçüldü ve yok olma durumuna geldi.

AOÇ'nin hukuki yapısıyla bu yapıdaki değişiklikleri ve talana dönüşen uygulamaları şöyle özetleyebiliriz;

Atatürk Orman Çiftliği, Atatürk'ün kişisel birikimleriyle satın aldığı topraklar üzerinde kurulmuştur. 1937 yılına kadar çiftlik yeni arazilerin katılmasıyla büyümüştür. Çiftlik 1937 yılında Atatürk'ün kurarken duyduğu özlem ve amaç doğrultusunda "örnek tarımın yapılması" ve "Ankara halkının dinlenmesinde kullanılması" üzere hazineye bağışlanmıştır. Atatürk bağışını Çiftliğin kuruluş amacıyla sınırlamıştır. Esasen çiftlik, kuruluşundan hazineye geçtiği 1937 yılına kadar kamu mülkü gibi yönetilmiş ve yalnızca kamu hizmetinde kullanılmıştır. Hasan Rıza Soyak'ın hatıralarından öğrendiğimize göre Çiftlik Atatürk'ün özel mülkiyetindeyken çiftlik mamullerinden Cumhurbaşkanlığı köşküne giden emtianın bedeli Atatürk tarafından kuruluşa kuruluşa çiftliğe ödenmiştir.

Çiftliğin mülkiyeti ve kullanım tarzı, dün de bugün de bağışlayanın iradesiyle sınırlıdır. 1937 yılından itibaren çiftlik kamu malıdır. Ancak, çiftliğin hazineye olan mülkiyeti tıpkı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yönetiminde olan vakfa ait malların mülkiyeti gibidir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıf mallarının sahibi değildir ve Vakıf malların idaresi, işletilmesi, korunması ve siyaneti ile görevlidir. Genel Müdürlük Vakıf mallarında sınırsız bir satış yetkisine sahip değildir. Satış yetkisi, yönetim ve yönetim gerekleri ile sınırlıdır. Yöneticiler temelde Vakıf mallarının elden çıkarılması gibi bir yetkiye sahip değillerdir. Bu sebeple Vakıf mallarının elden çıkarılması ve özelleştirilmesi söz konusu olamaz. Zira bunlar mülkiyet olarak "Vakfedenin" iradesi yönünde yönetilen özel mülktür. Vakıf malları; yönetim, korunma ve koruma yaptırımları olarak da kamu malıdır.

AOÇ'nin mülkiyeti ve çiftliğin yönetilmesinde benzer bir hukuki süreç söz konusudur. AOÇ arazisi şartlı olarak

hazineye bağışlanmıştır. Bağış ile ilgili yazışmalar ve belgelerden, bu açıkça anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün bağışında üç ana fikir ve şart yer almaktadır:

- Çiftliğin toprakları kamu mülküdür.
- Çiftlik, hazinece "Örnek Bir Tarım İşletmesi" olarak işletilmelidir.
- Çiftlik, ayrıca Ankara halkının dinlenmesine tahsis edilmelidir.

Çiftliğin tamamının veya bir bölümünün satış vs. yollar ile kamu mülkiyetinden çıkarılması ve bağışlayanın amaçları dışında kullanımı, bağışlayanın iradesine ve hukuka açıkça aykırılık oluşturur. Ayrıca, çiftliğin mülkiyeti ve kullanımının yapısı ile oynanması, Cumhuriyet'in kurucusuna ve onun eserine karşı yapılmış saygısızlıktır.

AOÇ'nin Talanı

1938'den günümüze kadar AOÇ'yi kapışılacak bir arazi ve arsa deposu olarak gören iktidarlar sayesinde çiftliğin toprakları sürekli olarak kırpılmış ve tırtıklanmıştır.

Bununla ilgili gelişmelerin yıllara göre dökümü şöyledir:

- Devlet Ziraat İşletmeleri kurumu döneminde (1938-1950 yılları arası) 7371 dekar arazi satıldı.
- 1950 yılı başında çıkarılan AOÇ kanunu ile 962 dekar arazi satıldı.
- AOÇ kanunu ile getirilen, satışların ancak kanunların vereceği izinle yapılabileceği kuralı gereğince, idari kararlarla arazi satışı önlenmiştir. Ancak bu dönemde TBMM'den iktidarlarca kolayca çıkarılabilen kanunlar sayesinde çiftliğin küçülmesi ve erimesi devam etmiştir.
- 1950-1960 yılları arasında toplam 11.000 dekar arazi çiftlikten koparılmıştır.
- 1980'li yıllarda askeri yönetim döneminde 2000 dekar arazi çeşitli kamu kurumlarına veya özel kuruluşlara satılmış veya devredilmiştir.

1980'li yıllarda ve sonrasında AOÇ arazisine dadanan politikacılar aynı çizgiyi takip etmişlerdir. ANAP iktidarı döneminde bir tarım bakanı kısa yoldan bir yönetmelik ile çiftliğin topraklarını kendi düşüncelerini gerçekleştirmek için ele almak istemiştir. Aslında özel bir mülk olan AOÇ çiftliğinin topraklarının devir yetkisinin TBMM'de bile olamayacağı gerçeğine rağmen, Bakan izni ile satış yapmanın mümkün olacağı yolunda bir yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelik bir Ankara milletvekilinin açtığı dava sonunda Danıştay tarafından iptal edilmiştir.

Başta Mimarlar Odası Ankara Şubesi olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütlerinin, aydınların çabalarıyla ve zaman zaman da yargı yoluyla önlenen bu talan maalesef kararlı bir şekilde devam etmiştir. AOÇ'nin yavaş yavaş ve adım adım erimesine neden olan kanunlar, kutsal amaç ve gerekçelerle çıkarılmıştır: “Sanayi tesisleri kurmak, işçi kooperatiflerine arsa temin etmek, Tarım ve Orman Bakanlığı teşkilatına yeni yerleşke ve lojman yapmak, ibadethane yapmak, Ankara'mızın Cumhuriyetle yaşat saygın spor kuruluşlarına antrenman sahaları yapmak ve sosyal tesisler kazandırmak, turistik tesislerle çiftliği bütünlendirmek” gibi.

AOÇ bu tarz idari kararlarla ve yanlış yönetimle bir tarım işletmesi olarak küçülüp, bütünlüğünü yitirmiştir. Tarım Bakanlığı ve bakanlığa bağlı kuruluşlar başta olmak üzere kamukesiminden pek çok devlet dairesi çiftliğe yerleşmiştir. Çiftlik arazisinde kamu görevlileri için pek çok lojman yaptırılmış, çiftlik adeta şehirleşmeye açılmıştır. Çiftliğin, merkezi yönetimce ve Ankara belediyesince tüketilmesine seyirci kalan Tarım Bakanlığı, kendi memur vakıflarınca da camii yapımıyla, bu alanın talanına öncülük etmiştir. Ankara halkının dinlenmesine ve eğlenmesine ayrılan sahalar, bürokrasinin dar kadrolarının eline geçmiş, çiftlik yanlış imar ve trafik düzeni ile yol güzergâhı olmuş, çiftliğin asıl sahibi olan Ankaralıları yer kalmamıştır.

Özelleştirme ve Getirdiği Sorunlar

AOÇ yönetimi, geçmişten gelen yanlış politikaların ve onların uzantısı olan idari kararların yükü altında ezilirken ve kendini toparlamaya çalışırken yeni yeni sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bir bölümü çiftliğin tam ortasında olmak üzere 1937 yılından itibaren tahsis, satış ve kanunla devredilen yerlere sahip olan kamu kurumları günümüzde özelleştirilmiştir. AOÇ arazisinin satışına yetki veren idari kararların ve kanunların olumsuz etkileri ile ortaya çıkardığı sorunlar özelleştirmelerle katlanmıştır. Sorunlar bugün de devam etmektedir. Bugünkü sorunların temellerini oluşturan gelişmeleri birlikte hatırlayalım:

- 1946 ve 1948 yıllarında çiftlik arazisinden çiftliğin tam ortasına düşen bir bölümü Devlet Ziraat İşletmeleri'ne, Tekel'e ve Zirai kombinalarına devredilmiştir.
- 1954 yılında 6238 sayılı kanunla 750 dekarlık arazi, çimento fabrikası kurulmak üzere bir kamu kuruluşuna satılmıştır.

- 1957 yılında çıkarılan 6947 sayılı kanunla 1.148 dekar çiftlik arazisinin satışı için yetki verilmiş ve bu araziden,
  - a. 175 dekar arazi fişek fabrikası için MKE kurumuna,
  - b. 125 dekar arazi silo yapımı için Toprak Mahsulleri Ofisi'ne
  - c. 100 dekar arazi sınıai tesislerin yapımı için KİT'lere ve özel kişilere satılmıştır.

Böylece Tarım Bakanlığı kuruluşlarının içinde yer aldığı pek çok kurum ile çeşitli iktisadi devlet teşekkülleri, çiftlikten ayrılan toprakların mülkiyetine sahip olmuşlardır. Son yıllarda devlet ve toplum hayatımızda özelleştirme önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda söylenecek çok şey olmakla beraber burada özelleştirmenin AOÇ yönünden getirdiği olumsuzlukları sergileyeceğiz. Konumuzla ilgili ve geçmişte özelleştirme konusu olmuş KİT'ler ile sonradan özelleştirilmiş olanlar şunlardır:

- 1- Ankara Çimento Fabrikası kurulurken çiftlik arazisine el atılması konusu, bütün yazı boyunca anlatıldığı gibi hukuka aykırı bir yasama işlemidir. Çimento fabrikası için pek çok yer varken Türkiye ve Ankara'mızın her yanı kireç, kil ve kalker ocakları ile dolu iken, çiftliğin tarım topraklarında Atatürk'ün bağış şartları çiğnenerek bir çimento fabrikası kurulması hata olmuştur. Bu fabrika, kuruluşundan çok seneler sonra özelleştirildi. İzmirli ünlü sanaycinin söylediğine göre, dört fabrika bir fabrikanın yıllık kârına yabancı bir firmaya satıldı. Ankara Çimento Fabrikası, yalnız işletme alanı ile değil, daha önce çiftlikten aldığı arazinin bütünüyle özel bir kuruluşa satıldı. Bu satışla 750 dekar arsalaşmış kıymetli bir arazi yok pahasına elden çıkarılmış oldu. Oysa bir çimento fabrikasının işletme alanı için bu kadar büyük bir araziye ihtiyaç yoktu. Bu geniş alan muhtemelen çimento fabrikasının ihtiyacı olan taş ve kil ocakları için çiftlikten alınmıştı. Aslında bu durum, “arazi mülkiyetinin” devri ile değil, ocakların ruhsatının maden kanununa tabii tutulması ile çözülebilirdi.
- 2- Çeşitli tarihlerde ve çeşitli yollarla çiftlikten ayrılarak devlete ait çeşitli tarım kuruluşlarına geçen arazi ve yerler de mevcuttur. 1940'lı yıllardan günümüze kadar geçen zaman içinde Tarım Bakanlığı topluluğu içindeki kuruluşların isimleri çok kez değişmiştir. Ziraat İşletmeleri, Zirai Kombinalar, Bakanlığa bağlı çeşitli isimlerdeki birimler, Devlet Üretim Çiftlikleri, en sonunda TİGEM ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu

gibi kuruluşlar çiftlikte, çiftlik arazisinden kendilerine geçen yerlere sahip olmuşlardır. Özelleştirme ile bu kurumlara ait olan çiftlikteki arazileri yeni sahibi özel kuruluşlara veya tahsisle diğer devlet kuruluşlarına geçmiştir.

AOÇ'deki araziler çiftlikten koparılıp alınırken, çiftliğin yapmak istediği bazı hizmetleri de veriyorlardı. Kamu hizmeti yapıyorlardı. Adeta çiftliğin ayrılmaz bir parçası idiler. Çiftçilere eğitim, zirai makine tamiri, bir kısım makinelerin montaj ve üretimi gibi. Bu arazi, tarım kuruluşlarına, TİGEM ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu'na (TZDK) verildiğinde özelleştirme söz konusu değildi.

- 3- TİGEM ve TZDK hakkında söylediklerimiz Tekel'e satılan ve tahsis edilen arazi için de geçerlidir. Tekel için şunu da belirtmek gerekir ki Tekel'in çiftlikteki içki fabrikası özelleştirme yolunda iken ayrıca trilyonluk yeni yatırımlara gidiliyordu.

Çiftliğin bugünkü hali

AOÇ, Atatürk'ün ölümünden sonra geçen 80 yıl boyunca her dönemde sorumsuz politikacılar ve çıkarıcı bürokrasi tarafından bilinçsizce talan edilmiştir.

1938-2006 yılları arası:

- 1- Çiftliğin ağaçlandırılan bölgeleri ve yeşil alanları azalmış, yok edilmiş, çiftlik adeta iskâna açılmıştır.
- 2- Kent içi ulaşımın ihtiyacını karşılamak için çiftliğin içinden geçirilen yollarla çiftliğin bütünlüğü bozulmuştur.
- 3- Çeşitli şekillerde tarımsal alanlar küçülmüştür.
- 4- Halkın eğlenmesine, dinlenmesine açık alanlar ile spor yerleri ve oyun alanları sürekli azalmıştır.
- 5- Halk için kurulan kapalı alandaki tesisler yozlaşmış veya kapanmıştır.
- 6- Çiftliğin orijinal planı, yapıları ve yaşam düzeni değişmiş ve çiftlik halktan koparılmıştır.
- 7- Çeşitli uygulamalarla çiftlik, inşaat molozlarının döküldüğü yer olmuş; ticari depolara kiralanmıştır.
- 8- Demiryolu-karayolu bağlantıları ve kente yakınlığı nedeniyle yeni kurulan pek çok sanayi kuruluşu için açık sanayi sitesi haline gelmiştir.
- 9- "İşçilerimize ev yapımı" sloganları ile tarım toprakları üzerine Gazi Mahallesi kurulmuştur.
- 10- Belediye Hali ve bazı ticari tesisler için belediyeye yer verilmiştir.

- 11- Ankara Belediyesi, kendisine ait olmayan çiftlik arazisini imara açıp parsellemiş ve bazı bürokratların yapı kooperatiflerine devretmiştir. Bu gerçek daha sonra yargı kararları ile tespit edilmiştir.
- 12- Çiftlik arazisinde Tarım Bakanlığı topluluğu içindeki bazı birimler için hizmet binaları yapılmıştır.
- 13- Ankara'ya en yakın orman bölgeleri Ankara'ya 70-100 km uzaklıkta oldukları halde ormancılarımız, AOÇ içinde "Orman Araştırma Enstitüsü" kurmuşlardır.
- 14- Çiftliğin ağaçlandırma alanlarında Tarım Bakanlığı tarafından bahçeli ev ve apartman olarak memur lojmanları yaptırılmıştır.
- 15- Çiftlikte orduevi yapılmıştır.
- 16- Çiftlikte fişek fabrikası kurulmuştur.
- 17- Akaryakıt istasyonları kurulmuştur.
- 18- Karadeniz Havuzu devlet mezarlığı olmuştur.
- 19- Çiftliğin sembolü olan ünlü tren istasyonu kebabçı olmuştur.
- 20- Hayvanat bahçesi ve çiftlik istasyonu arasındaki arazi Tarım Bakanlığı ile ilgili bazı kuruluşlara ve vakıflara ticari alan olarak verilmiştir.
- 21- Yenimahalle yolundaki elma bahçelerinde bowling salonu yapılmıştır.
- 22- Hayvanat bahçesinin karşısındaki alanda bulunan meyve bahçeleri yok edilmiştir.
- 23- Marmara Köşkü ve Marmara Havuzu, Milli İstihbarat Teşkilatının sosyal tesisi olmuştur.
- 24- Bira Parkı maliyeye tesis olmuştur.
- 25- Çiftliğe Beştepe girişindeki eski çiftlik caddesi üzerindeki geniş ağaçlandırma alanına Öğretmen Evi, Gençlerbirliği Spor ve Dinlenme Tesisleri, Atlı Spor Kulübü Tesisleri, Binicilik Kulübü Tesisleri, ASKİ Dinlenme Tesisleri (sonradan TBMM Sosyal Tesisleri olmuştur), Alparslan Türkeş'in anıt mezarı yapılmıştır.
- 26- AOÇ'ne ait bazı tarım arazileri, bazı devlet üniversitelerine tahsis edilmiştir.

2006 Yılı Sonrası

2006 yılında yapılan bazı yasal düzenlemeler ile bunların uygulamaları sonucunda AOÇ için yok edilme yolları açılmıştır. Bu süreç kısa bir zaman süresinde hızla gerçekleştirilmiştir. AOÇ'nin statüsünü belirleyen 24.03.1950 tarihli ve 5659 sayılı kuruluş kanununda, 21.06.2006 tarihinde eklenen ek maddede getirilen yeni kurallar ile çiftlik Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne teslim

edilmiştir. Yani çiftliğin geleceğini belirleyecek olan çok önemli ve geniş yetkiler Ankara Belediyesi'ne verilmiştir.

AOÇ için çıkarılan yeni yasa, bağımsız bir düşüncenin ve kentimiz için günün yaşam anlayışını destekleyen arayışların ürünü değildi. Son yirmi yıl içerisinde yeşil alanlara, çevreye ve kamu emlakına (ormanlara, tarım arazilerine, kent içindeki yeşil alanlara, parklara, hizmet binalarına, fabrika ve üretim tesislerine, havaalanlarına ve limanlara) göz diken ve ülkeyi arsa olarak gören politikaların ve uygulamaların bir parçasıydı.

Yeni yasa kurallarının verdiği yetkilere dayanarak yapılan imar planları ve uygulamaları ile çiftliğe ait arazileri parça parça edebilecek ve elden çıkarabilecek hâle geldiler. Sonunda beklenen oldu ve AOÇ hem fiziki yapısını hem de işlevini kaybetti.

Yeni yasa ile aşağıdaki uygulamalar gerçekleşmiştir:

- 1- AOÇ'deki hayvanat bahçesinin bulunduğu alana Ankara Büyükşehir Belediyesi'nce göz dikildi. Ankara'nın ve Türkiye'nin ilk ve örnek kuruluşu olan hayvanat bahçesi ve dinlenme alanları yıkıldı ve her anlamda yok edildi.
- 2- İstanbul yolu ile Anadolu Bulvarı'nın kesiştiği AOÇ kavşağında, Ankara Çayının yanındaki çiftliğe ait geniş bir tarım alanında Ankapark adı altında bir eğlence sitesi yapımına başlandı. Eğlence sitesindeki çelik konstrüksiyon ve çadır karışığı, dev boyutta birçok kapalı mekândan ibaret garip bir yapı grubu ortaya çıktı. Ne olduğu, ne olacağı ve kaç paraya çıkacağı belirsiz bu tesisin devam eden yapımı Kasım 2017'de durduruldu. Kavşaktaki, başkent Ankara ile ne gibi bir ilgisi olduğu anlaşılmayan dev boyut plastik dinazor heykeli de bu arada yerinden kaldırıldı ve Ankapark çadırlarının içine götürüldü.
- 3- Özgün yapıları ve mimari biçimleri olan lojmanlar, çiftliğin sorumsuz yöneticileri tarafından ilavelerle önce orijinal biçimlerini kaybettiler, sonra da yıkıldılar.
- 4- Çiftliğin kuruluş döneminde yapılan ve orijinal birer mimari eser olan Çiftlik Jandarma Karakolu ile PTT binası yıkıldı.
- 5- Büyüyen başkent Ankara'nın yeni kent içi bazı ana yol ihtiyaçları Ankara Büyükşehir yöneticilerince ucuz, kolay ve hoyratça çiftlik toprakları parçalanarak ve yok edilerek karşılandı. Çiftliği dört bir tarafından en az toprak kaybıyla gerçekleştirilebilecek yol programları, yasanın verdiği imkânlarla ve maliyetsiz olarak intifa

hakkı tesisi ile çözümlendi. Ayrıca iktidar sahiplerinin cumhuriyetin kazanımlarını yok etme programlarının önemli bir aşaması da gerçekleştirilmiş oldu.

- 6- En son olarak da AOÇ'nin topografik yapısı bakımından en hâkim yerinde geniş bir alan üzerinde yeni Cumhurbaşkanlığı yerleşkesi yapıldı. Cumhuriyet tarihinde ilk defa böyle bir yapılanma gerçekleşti.
- 7- Üniversitelere verilen arazi Toplu Konut İdaresi'ne devredildi. Bu arazi idare tarafından ABD'ne büyükelçilik yapılmak üzere satıldı.

Son yirmi yıl içinde çiftlikteki yasa dışı, hukuk dışı ve kültürel mirasın yıkımına yönelik uygulamalar; yurttaşlar, basın, başta Mimarlar Odası Ankara Şubesi olmak üzere sivil toplum örgütlerince eleştirildi ve dava konusu yapıldı. Bu konuda pek çok toplantı, açıklama ve yayınlar yapıldı. Açılan davalar sonucunda yargı organlarınca pek çok yürütmeyi durdurma ve iptal kararı verildi. Bu kararlara rağmen uygulamalar durmadı ve kararların gereğinin yerine getirilmesi engellendi. Kararlı siyasi irade AOÇ'ni önce Ankara halkından kopardı, sonra da yok etti.

Çubuk Barajı

Çubuk Barajı Ankara merkezinden 10 km. kadar uzaklıkta olan kamu eliyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaratılmış bir toplumsal yaşam alanıdır. 1929 yılında yapımına başlanan Baraj, 1936 yılında tamamlanmış ve işletmeye alınmıştır (Şekil 2). Baraj, Çubuk Çayı'nın akışını kontrol altına almak ve Ankara'nın içme suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmıştır.

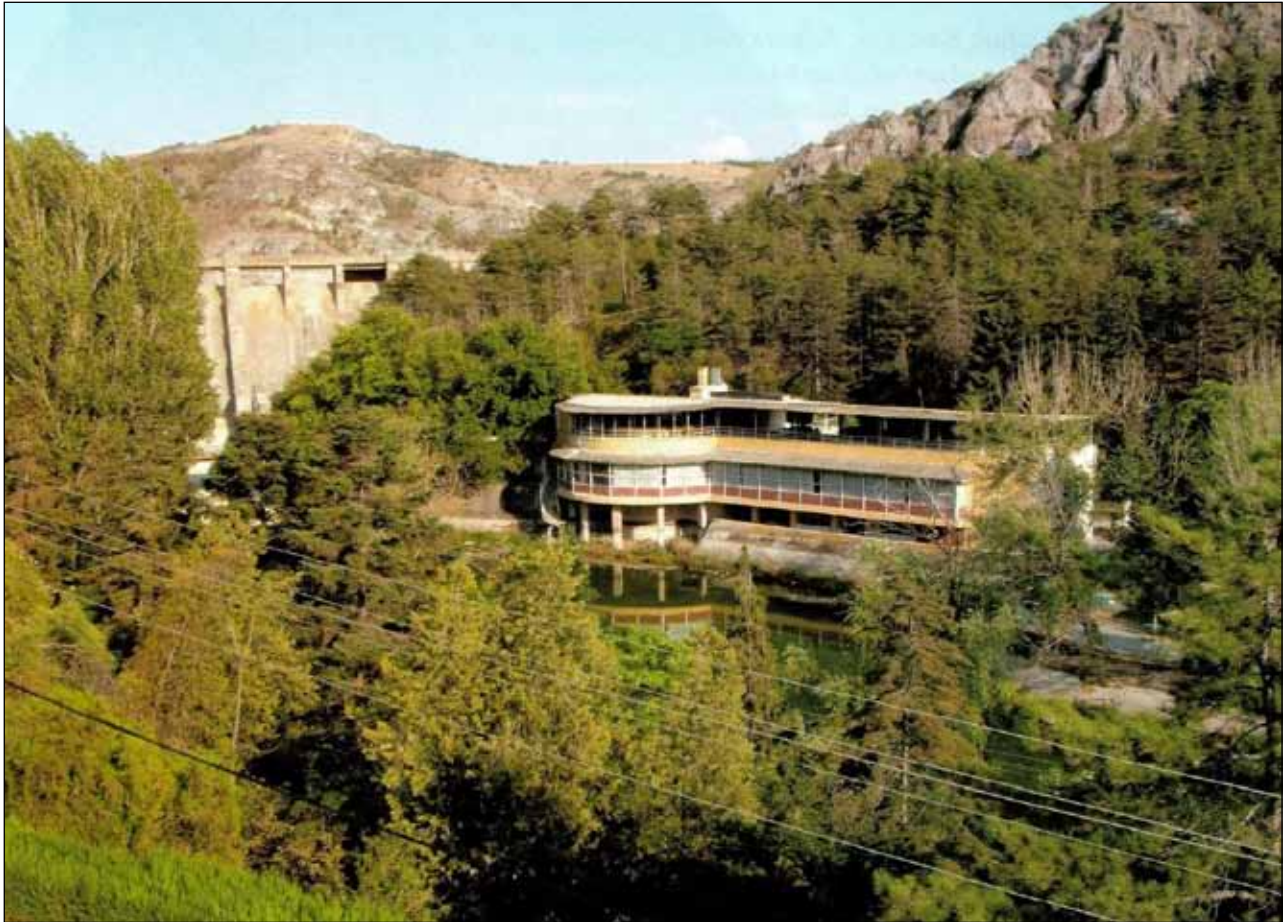
Çubuk Barajı genç Cumhuriyet'in ilk barajıdır. Baraj, beton kemerlidir. Türk mühendis ve işçilerinin eseridir. Bu bakımdan da Cumhuriyet dönemi için özel bir anlamı vardır. Baraj sularının içme suyu olarak kullanımını sağlamak için Dışkapı'da yapılan Su Süzgeci de Baraj'ın bir parçasıdır. 1964 yılında Çubuk ilçesinin kuzeyinde yapılan ikinci baraj nedeniyle Baraj, Birinci Çubuk Barajı adıyla anılır olmuştur.

Çubuk Barajı ve çevresi, Ankara'nın kuzey-güney ve doğu-batı ekseninde yer alan doğal iki yeşil kuşaktan birinin kuzey başlangıç noktasıdır. Çubuk Çayı Esenboğa Havalimanı'nın da bulunduğu Çubuk Ovasının ortasından geçer. Çubuk Çayı, Kayaş yönünden gelen Hatip Çayı ve İncesu vadisinden gelen İncesu Çayı ile Akköprü yakınında birleşerek Ankara suyu adı altında AOÇ'nin Yenimahalle sınırı boyunca Etimesgut yönünde akarak Sakarya Nehri'ne karışır. Çubuk Barajı planlanırken, Baraj

alanının ve çevresinin aynı zamanda toplumsal bir yaşam alanı olması da öngörülmüştür. Barajın beton seddinin üzerinden Baraj gölünü, gölün çevresindeki yamaçlar ile eteğindeki vadiyi ve etrafındaki günübirlik yaşam alanlarını ve tesislerini seyrederken bu güzelliği hem görür hem de duyarız. Baraj gölünün etrafındaki ağaçsız yamaçlar ağaçlandırılmış ve yeşillikler arasında bir göl yaratılmıştır. Baraj kemerinin eteğinden başlayarak eski yeşil doku güçlendirilmiştir. Bu yeşil alan planlanırken yaşam alanları, doğayla uyum içinde ve onu tamamlayan şirsel bir bütünlükte tasarlanmıştır. Bu anlayışla Baraj'da yapılan tesisler şunlardır: Yollar ve park alanları, üzerinde kayıkla gezilen gölet, piknik-mesire alanları, oyun alanları, gezi yolları ve rekreasyon alanları, baraj bendi, baraj gazinosu, yeme-içme yerleri, büfeler.

Baraj gazinosu, sürekli çalışan lokantası ve eğlence düzeni

ile Ankara'nın en nezih yerlerinden birini oluşturmuştur. Gazino, Çankaya Köşkü'nde yetişen ve AOC'deki Marmara Gazinosu'nu da işleten Alaattin Eriş'in yönetiminde işletiliyordu. Baraj ve Marmara gazinoları ticari birer kuruluş olmanın ötesinde Ankara halkına hizmet verme çabasında iki güzel tesis idiler. Baraja gündüz saatlerinde muntazam tarifeye göre otobüs çalışıyordu. Zaman zaman da gece dönüşler için özel otobüs servisleri de vardı. Baraj içindeki tesisler uzun yıllar devletçe özenle korundu. Baraj, Ankara halkı ve Ankara'ya yurdun dört bir yerinden gelen ziyaretçiler için en önde gelen gezi yerlerinden biri haline geldi. Ailelerce, öğrenci gruplarınca, her derece okullarca ve üniversite öğrencilerince baharın kutlandığı ve yaz aylarında serinlendiği bir yaşam alanı oldu. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü uzun yıllar Baraj'ın yönetiminden herhangi bir baraj yönetimi gibi görevli ve sorumlu idi.

Şekil 2. Çubuk Barajı ve yıkılan gazinosu.

Kaynak: Ankara Magazin, 2007 (Temmuz-Ağustos), s. 46.

Ancak son yıllarda devlet yönetiminde Cumhuriyet ve başkent Ankara'nın kuruluş değerlerine, anılarına karşı gelişen olumsuz düşünceler etkilerini Çubuk Barajı'nda da gösterdi. Ekonomik ömrünü dolduran barajların belediyelere devrini öngören yasal düzenlemelerden sonra, Ankara'daki Bayındır ve I. Çubuk Barajları, Ankara Belediyesi'ne (ASKİ idaresine) rekreasyon alanı olarak devredildi.

Ankara vilayetinin ve belediyesinin, bilinçli bir şekilde sosyal yaşamını külüstürleştirdiği barajdaki güzel ve zarif Gazino binası belediyece 2016 tarihinde, barajla birlikte yapılan su süzgeci binası da 2013 tarihinde yıktırılmıştır. Ankara halkının dinlenme ve eğlenme ihtiyacını karşılayan ve Cumhuriyet'in armağanı olan bu alanların Ankara Belediyesi'ne devri, ilk bakışta insana doğal ve mantıklı bir karar ve uygulama gibi geliyor. Ancak bu imkân Ankara Belediyesi'nce bir yıkım ve yok etme aracına dönüştürüldü. Kasım 2017'de Çubuk Barajı'nın son durumunu görme arzusu ile Baraj'a gittim. Baraj girişinin perişanlığını gözleyerek giriş kapısına geldim. Baraj girişi boydan

boya bariyerle kapatılmıştı ve bariyerin ortasında "Baraj Ziyaretçilere Kapalıdır" tabelası vardı. Güvenlik görevlisi bu durum için "içeride inşaat var, çardaklar yapılıyor" şeklinde bilgi verdi.

Gençlik Parkı

Tarihçe ve Kuruluş

Gençlik Parkı, başkent Ankara'ya ve Türkiye'ye Cumhuriyet yönetiminin verdiği armağanlardan biridir. Ülke çapında örnek bir eserdir. Park, ünlü Alman şehircisi Herman Jansen'in yaptığı ve 1932 yılında uygulanmasına başlanan Ankara İmar Planı'nda düşünülmüş ve planda yerini almıştır. Daha sonraları parkın uygulama projeleri yapılmış ve 1942 yılında yapım işleri bitirilmiştir. Yeşil alanların düzenlenmesi daha sonraki yıllarda tamamlanmış ve park 1945'li yıllarda hizmete açılmıştır. 260 bin metrekarelik bir alanı kaplayan park, Ankara'nın en büyük parkıdır (Şekil 3).

Ankara İmar Planı'nın Jansen tarafından hazırlanan izah raporunda; Gençlik Parkı'nın Ankara iklimine uygun

Şekil 3. Gençlik Parkı, 1950.

Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

bir biçimde çok yeni bir düşünce olduğu, Ankara'da çok aranan ve fakat bulunamayan büyük bir ağaçlık alan yaratmak amacıyla kurulduğu belirtilmekte ve şunlar eklenmektedir:

İkinci düşünce de kentin fevkalade manzarasını park ve ağaçlarla daha ziyade güzelleştirmek idi. Gençlik parkı istasyondan gelenlere ilk büyük tesiri yaparak kentin 'hoş geldin' selamını verecektir.

Gençlik Parkı-Stadyum-Hipodrom'un sırası ile mesut bir serbest alan zinciri teşkil etmesi sonucunda Ankara, bütün kentler için örnek olabilecektir. Bu serbest alanların eski kente kadar yayıldığını düşünmek gerekir (Jansen, 1937).

Gençlik Parkı'nın yapımı, yalnızca Ankara'nın ortasından geçen İncesu Deresi ve ona katılan diğer yan derelerin taşkın alanındaki bataklık ve boş bir alanın düzenlenmesi ve yeşertilmesi değildir. Gençlik Parkı, yeni kurulan başkentte bütün Anadolu'nun örnek alacağı iddialı, başarılı ve geleceğe dönük kültürel bir projedir. Gençlik Parkı'nın düşüncesine, imar planındaki yerine ve konumuna, yapım projesine, ağaçlandırma ve çevre düzenlemesine, vb. nereden bakarsak bakalım yapılan iş, güzellik ve işlevsellik yönünden muhteşemdir.

Gençlik Parkı, İstasyon-Hipodrom-Stadyum'dan başlayan ve Ankara Kalesi'ne bakan yönde; TBMM, Ankara Palas; Stad Oteli, Vakıf Apartmanları, Osmanlı Bankası, İller Bankası, Opera Binası ve Kültür Bakanlığı ile arka fondaki Türk Ocağı ve Etnografya Müzesi gibi kentin önemli ve güzel yapılarıyla çevrilidir. En arka planda ise Ankara Kalesi'nin güzel silueti bu görünümle birleşir.

Gençlik Parkı'nın tasarımında yeşil alan ve dinlenme düşüncesi ön plandadır. Parkın ortasında iki parçadan oluşan ve köprü ile iki yakası birbirine bağlanan büyük havuz, sanki Ankara ve çevresindeki su hasretini gidermek için yapılmıştır. Parkta, yurt içinden ve yurt dışından getirilen ağaç ve bitki topluluklarından oluşan geniş yeşil alanlar ve çeşitli çiçeklerle donanmış çiçek bahçeleri vardır. Parkta çok miktarda bulunan oturma ve dinlenme mahalleri ile yürüyüş yolları ve bantları hemen dikkati çeker. Kentleşme sonucunda gittikçe azalan bağ ve bahçelerin eksikliğini gidermek için, parkın yapımı ile kente çağdaş bir yeşil alan ve dinlenme anlayışı getirilmiştir.

Ayrıca, açık hava tiyatrosu, kırkahvesi, dinlenme parkı ve modern bir gazino binası ve yüzme havuzu ile parkta çok yönlü bir yaşam ortamı sağlanmıştır. 300.000 nüfuslu bir

kent için düşünülen ve Cumhuriyet'in yoksul yıllarında gerçekleştirilen bu parkın boyutlarına ve güzelliğine erişilebilecek benzeri bir kent projesi bugüne kadar yapılmadı.

Hukuki Yapı

Gençlik Parkı 23.09.1980 tarihli ve 2302 sayılı "Atatürk Kültür Merkezi" Kanununun 3. Maddesine göre Hazine'ye aittir. 11.08.1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu'nun 104. Maddesine göre de Gençlik Parkı Milli Komite'ce tespit edilecek amaçlar dışında yapılaşamaz, kullanılamaz, kiraya verilemez. 2302 Sayılı Kanun'un amacına uygun olmayan yapı ve tesisler Milli Komite'ce yıktırılır. Gençlik Parkı ile ilgili sorumluluk ve çözüm Milli Komite'nin görevidir.

Gençlik Parkı'nın Bugünkü Durumu

Kırsal alanlardan gelen ve içlerine Ankara'yı, Ankaralılığı ve Cumhuriyet Ankarası hemşehriliğini sindirememiş siyasi ve idari kadroların Ankara'daki belediyeleri ele geçirmeleri sonucunda, Başkent Ankara bütün güzelliklerini birer birer kaybediyor. Bunun en belirgin örneği Ankara Büyükşehir Belediyesi'nce bugünkü hale getirilen Gençlik Parkı'dır.

Gençlik Parkı'nın çevresinde ve içinde bir yürüyüş yaparsanız, bu parkın kuruluş amacından nasıl uzaklaştırıldığını, perişan edildiğini görüp, hüznü duyarsınız. Başkent'in sahipsizliğini yaşarsınız. Görünmez bir siyasi idarenin ve elin Ankara'yı nasıl yok ettiğini anlarsınız.

Gençlik Parkı artık ailelerin, çoluk çocuk neşeyle ve huzurla gidebilecekleri bir dinlenme yeri ve yeşil alan olmaktan çok uzaktadır. Her taraf "ekmek parası" çıkaran irili ufaklı eğlence yeri, lokanta, büfe ile dolu. Ayrıca, belediye özürülüler idaresi, Büyükşehir Belediyesi Kültür Merkezi, Belediye Kent Orkestrası, trafik sinyalizasyon sistemi binası gibi Büyükşehir Belediyesi'nin pek çok bürosu da parkın içinde yer almaktadır.

Kapılar

Gençlik Parkı'nın orijinal yapımında İstasyon kapısı, Meclis-Stad Oteli kapısı ve Opera kapısı olmak üzere üç giriş kapısı vardır. Ancak bu üç kapı artık yok. Her bir kapı yolgeçen hanının birçok girişlerinden biri haline gelmiştir.

Gençlik Parkı yozlaşmadan önce bu üç kapının herhangi birinden girdiğiniz zaman önce zarif ve güzel kapıların ihtişamı ile karşılaşır, sonra da çiçeklerin arasında havuza

doğru bir güzellik dünyasından geçerek yürürdünüz. Şimdi beş giriş var. Her giriş içerideki çirkinliğin ve yozluğun habercisi olarak sizi karşılıyor.

İstasyon kapısı girişinin önündeki ziyaretçilere ait açık otopark, bir taksi parkı ve durağı haline getirilmiş, kapının tamamı yıkılmıştır. Kapının Lunapark bölümündeki yönünde ise İstasyon Meydanı'ndaki yozlaşmanın bir parçası olarak buraya gecekondular tarzında tek katlı bir lokanta binası yapılmış.

Eski Meclis ve Stad Otelinin yanındaki kapı bütünüyle kaldırılmış, kapı girişi bile belli değil, metro inşaatı ve diğer uygulamalarla giriş berbat bir yığına dönüştürülmüş.

Parkın Opera kapısı ise yıkılmış. Şimdiki kapı girişinin iki tarafındaki tek katlı yapılardan biri şimdilerde boş. Burası diyanet yayınları satış yeri olarak kullanılıyordu. Diğerleri de karakol olarak kullanılmaktadır.

Yeni açılan iki girişten biri CSO binasının karşısında ve operanın arkasında otoparka, Lunapark giriş kapısına açılmaktadır. Diğer yeni giriş ise, 19 Mayıs Stadyumu ve tesislerinin girişi karşısındadır.

Lokantalar Caddesi

İstasyon girişinden hemen sonra Gençlik Parkı havuzunun dikdörtgen bölümünün başladığı yerden itibaren havuzun iki yanı; girişe göre sağ tarafta Lunapark ile havuz arası bölümde tek sıra halinde, girişe göre sol taraf ise sağlı sollu lokanta ve kebabçılarla dolu. Havuz üzerindeki köprüünün iki yanında çay bahçeleri bulunmakla beraber bunlar bahçe olmaktan öte artık sabitleştirilmiş salaş yapılarıdır. Bütün yapılar gecekondular tarzında ve eklemelerle dolu. Havuzun iki tarafındaki yeşil alan yapılaşmış veya zarar görmüş durumdadır.

Çevre Duvarları

Kuruluş döneminde yapılan ve üzerlerine onun bir parçası olarak konulan kafes tel örgülerin hemen hepsi bakımsızlar. Bazıları bozulmuş. Bazı yerlerde duvar ve kafes tel örgüler kaldırılıp açılan yerlere, ceplere, gecekondular büfeler yapılmış.

Halka havuzun iki yanında çok az oturma yeri kalmış her taraf tutulmuş. Havuzun iki yanındaki yeşil alan artık yok veya çok bozulmuş.

Büfeler

Gençlik Parkı'nın her tarafı büfe veya büfe tipi, her türden baraka ve kulübeler ile doldurulmuş. Ankara'daki

meşinlerin ve ana caddelerin yaya kaldırımlarını kaplayan büfeler burada da aynı çirkinlikle ve küçük hesaplarla yapılmış ve kondurulmuşlar.

Lunapark

İlk kurulduğunda Lunapark, bugünün belki beşte biri kadardı. O kadar genişledi ki bugün operanın arka tarafından Konser Salonu hizasından başlayarak İstasyon girişine kadar her yer Lunapark olmuş. Lunapark her yönü ile bir kirlilik kaynağı. Lunapark genişlerken, rastgele baraka ve binalarla doldurulurken sayısız ağaç yok edilmiş. Lunapark artık yalnız bir gürültü kaynağı. Lunapark civarındaki, Cumhuriyetin övünç kaynağı sanat kurumlarından Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi'ni adeta cezalandırmak için buraya getirilmiş gibi durmaktadırlar.

Otoparklar

Opera arkasında özel araçlar için bir otopark işletmesi var. Parkın kapalı spor salonu karşısına düşen bölümünde ikinci bir otopark var. Üç ayrı ana kapı dışında üç-dört ayrı girişten de parka araçla girilebiliyor. Ayrıca belediye hizmet birimlerinin otolarını park ettikleri özel park alanı da var.

Uzun Yıllar Önce Kaybedilen Güzellikler

1-Gençlik Parkı'nın çevre duvarına paralel bir biçimde parkın etrafında tam bir tur yapan minyatür tren ve demiryolu hattı kaldırıldı. Ankaralı çocukların sevgilisi olan Mehmetçik ve Efe isimli iki minik lokomotif tarafından çekilen mini tren katarı göz göre göre yok oldu. Mini tren ülkenin sanayileşmesinin öncülerinden olan demiryolu sanayimizin Türk çocuklarına armağanıydı.

Göl Gazinosu'nun bitişiğindeki yüzme havuzu yıkıldı. Göl Gazinosu binası kuruluş amacı dışında kullanılmaya başlandı.

Son Dönemde Kaybedilen Güzellikler ve Yaşam Alanları

Parkın özelliği olan pek çok alan kaybolmuş. Dinlenme parkı, kır kahveleri, yürüyüş bantları bugün artık yok. Açık hava tiyatrosunun garip bir yapılaşma ile biçimi değişmiş. Kapatılan zarif Göl Gazinosu'nun bir bölümü önce nikah salonu olarak kullanıldı. Diğer bölümü de bir derneğin lokali oldu. Şimdi ise düğün salonu.

Gençlik Parkı'nın ortasındaki büyük havuzun istasyon bölümü ile Atatürk Bulvarı girişi önündeki dairesel

bölümü arasında kalan zarif köprü yıktırıldı.Yerine hiç özelliği olmayan bir benzeri yapıldı. İstasyondan Ankara Kalesi'ne doğru çekilen en güzel fotoğraflara konu olan kartpostalların ortasında minyatür gibi bir güzelliği olan bu eserin yıkım kararını kim verdi?

Kıscacası Gençlik Parkı'nın; özgün yerleşim planı bozulmuş, yeşil alanları sürekli kemirilip, tüketilmiş ve kullanılışı kuruluş amacından saptırılmıştır. Gençlik Parkı artık Ankaralının özleyerek gittiği, dinlendiği, huzur içinde yaşadığı bir alan değil; çevredeki işyerlerinde çalışanların yol güzergâhı, uğrak yeri ve geçiş alanıdır.Gençlik Parkı, bugün köhne Lunapark'ı, kebabçısı, büfecisi ile bütün

güzelliğini ve zerafetini kaybetmiş durumdadır. Ayrıca parkın büyük giriş kapısı olan Atatürk Bulvarı üzerindeki kapısında Türk bayrağı, Belediye ve ANFA yazılı flama ve Avrupa Birliği bayrağı ile aynı yerde ve ölçüde asılı durumdadır ve bu durum bayrağımıza ve başkent Ankara'ya hiç yakışmamaktadır.

Cebeci Çayırı

Cebeci Çayırının Yeri ve Sınırları

Cebeci Çayırının yeri ve sınırları Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü'nce yapılan 1924 haritasında (Şekil 4), 1929 tarihli Jansen imar planında (Şekil 5), 1929-30

Şekil 4. 1924 Ankara Haritası'nın Cebeci Çayırını gösteren bölümü.

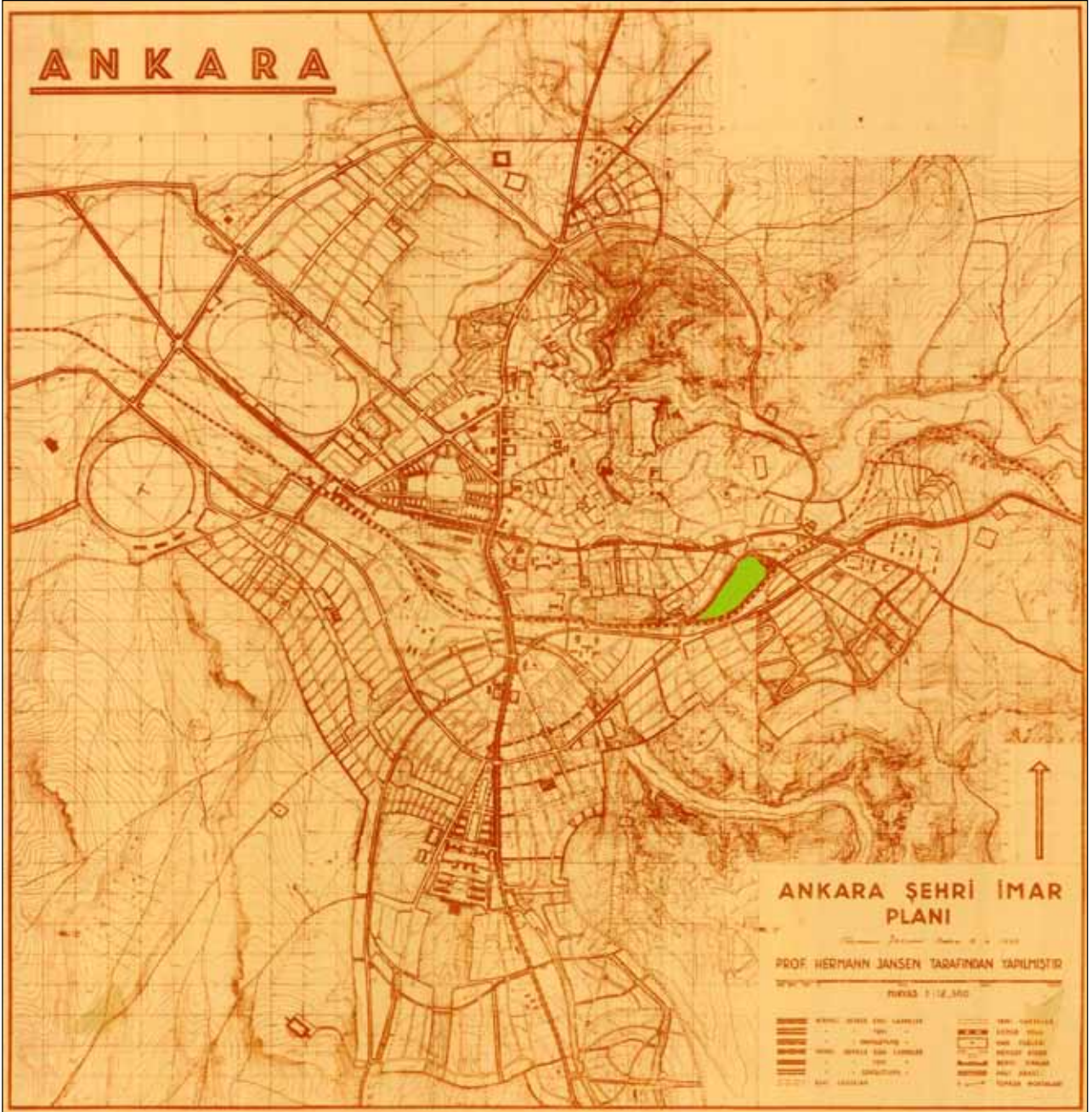
Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

tarıhli kadastro planında ve 1957 tarihli Uybadın –Yücel imar planında birbirlerini takiben aynı ölçülerde kalmıştır.

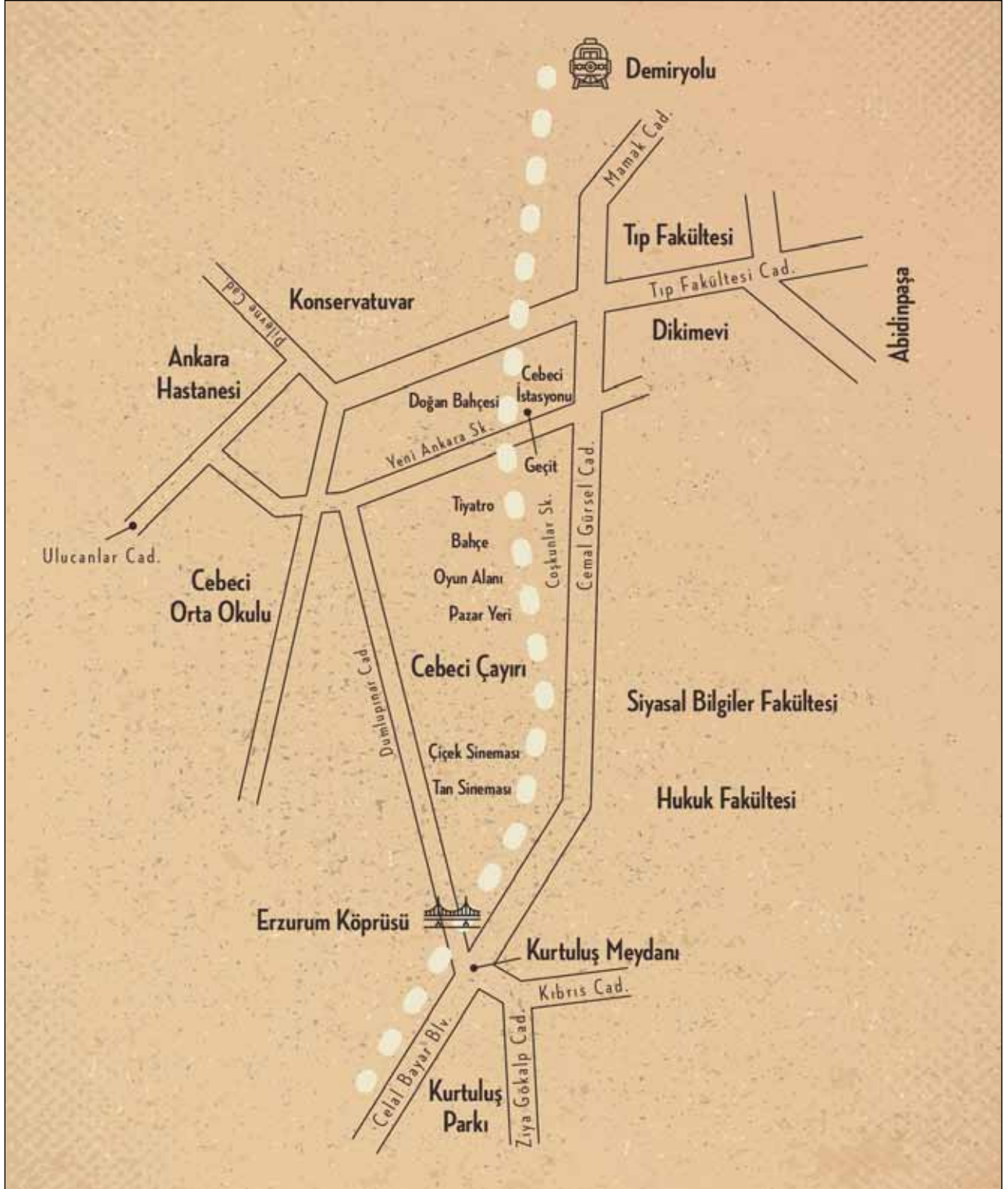
Cebeci Çayırı (şekil 6) Hamamönü Dörtüol kavşaağından hemen elli metre mesafede başlayan, Yeni Ankara Sokağı ile Dumlupınar Caddesi'nin keşiştiği noktadan başlayarak

Dumlupınar Caddesi ve Yeni Ankara Sokağı ile demiryolu arasında kalan takriben 120 dekarlık bir alandır. Dumlupınar Caddesi ve Yeni Ankara Sokağı'nın bittiği yerde iki demiryolu geçidi vardır. Bunlar, Yeni Ankara Sokağı ve İç Cebeci'yi bağlayan açık geçit ve Kurtuluş

şekil 5. Jansen Planı (Cebeci çayırı yeşil renkle işaretli).

Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

Şekil 6. Cebeci Çayırı'nın sınırları, 1950'li yıllar.

Çizim: Güven Dinçer.

Meydanı'na akan demiryolu geçididir (Erzurum Köprüsü) (Şekil 7).

Topoğrafya ve Mülkiyet

Çayır alanı düz bir alandır. Uzun yıllar demiryolunun seviyesinden bir metre aşağıda olan bu çayırık doğal alan; 1945-1946 yılında Kızılay tarafından yapımına başlanılan Ankara Hastahanesi'nin temel hafriyatından çıkan toprakla doldurulmuş ve bir metre yükselerek toprak saha haline gelmiştir (Şekil 7). Çayır ismi ise aynen devam etmiştir.

Çayır'ın toplumsal yaşam alanı olarak sınırları

Çayır'ın kuzeyindeki Ankara Sokağı tarafı ağaçsız bir alandı. Güney ucundaki Kavaklık denilen alan ise ağaçlıktı. Çiçek ve Tan Sinemaları bu alanın hemen bitişiğindediler.

Çayır arazinin mülkiyet durumu 1929 tarihli kadastro planlarına göre özel kişilere aittir (Şekil 8). Stadyum tesislerinin bulunduğu alan ise sonradan kamuya geçmiştir. Cebeci Çayır'ının toplumsal yaşam alanı,

yukarıda belirlenen ve açıklanan sınırları aşmış ve yakın çevresine uzanmıştır.

Cebeci Tren İstasyonu'nun hemen üstündeki ve Konservatuvar önünden Dikimevi ve Tıp Fakültesi'ne giden yolun, demiryolu üzerindeki üst geçidin hemen sağındaki kamuya ait yeşil alanda kurulu olan "Doğan Bahçesi" de işlevi ve Çayır'ın hemen bitişiğinde olması nedeni ile Cebeci Çayır'ının bir parçasıdır.

Doğan Bahçesi daha önce Demirlibağçe semtinde, kendi ismini alan Doğan Bahçesi Sokak'ta idi. Çevresindeki yapılaşma, sonraki yıllarda bahçeyi yeni yerine getirdi. Bahçe açık hava sineması, tiyatro, revü ve saz gibi değişik hizmetlerle Ankara'nın ve Cebeci Çayır'ının bir parçası olmuştur. O kadar ki Doğan Bahçesi'ne gelen tiyatro kumpanyaları ve diğer eğlence grupları aynı zamanda Çayır'daki diğer eğlence yerlerinin devamlı konuk sanatçılarıdır. Ayrıca Çayır'daki ve Doğan Bahçesi'ndeki bu topluluklar çok zaman kış mevsiminde Ankaranın kapalı eğlence yerlerinde gösterilerini sürdürmüşlerdir.

Şekil 7. Cebeci Çayır.

Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

Çayırdaki Çeşitli Hizmetlerin Çevre Semtlere Etkileri

Cebeci Dört Yol'da Beyşehir Sokağı'ndaki "Aile Bahçesi" isminden de anlaşılacağı gibi yalnız ailece gidilen ve Kasık Türk Müziği ve halk türküleri sanatçılarının program yaptığı bir yerdi.

Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin itibar ettikleri öğrenci lokantaları ile küçük yeme içme yerlerinin bir kısmı da çayırdaki ve civarındaki seyyar satıcıların devamlarıydı. Bunların en ünlüsü öğrenci dostu ve onlara hizmeti benimseyen Mantar Ahmet ve lokantasıdır.

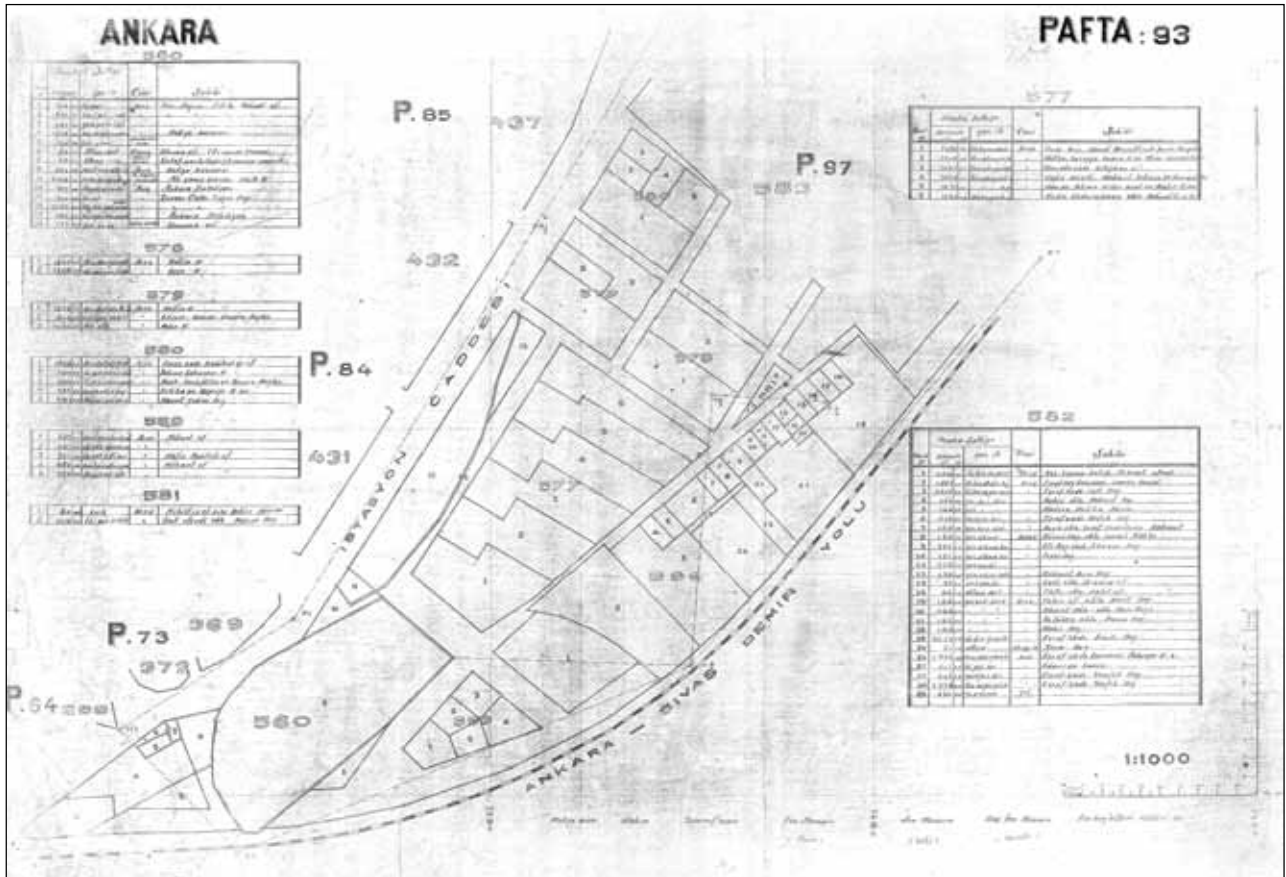
Cebeci Çayırı'nın Cazibesi

Cebeci Çayırı herhangi bir kamusal otoritenin öngörüsü, planlaması ve desteği olmadan, kendiliğinden, toplumsal bir ihtiyaçtan doğan ve yine toplumun kendi dinamikleri ile gelişen bir toplumsal yaşam alanıdır.

Ankara'nın diğer toplumsal yaşam alanları olan AOÇ, Çubuk Barajı ve Gençlik Parkı; Cumhuriyet'i kuran aydınlık kadroların yeni bir toplum, yeni bir ulus, yeni bir devlet yapısı kurma çabalarının başarılı ve örnek birer eserleri idiler. Bu alanlar devlet tarafından kuruldu, planlandılar ve her anlamda Ankara'ya bağlandılar, korundular, geliştirildiler.

Atatürk Orman Çiftliği, Atatürk'ün özlemi, düşüncesi, kişisel fedakârlığı ve çabası ile kuruldu. Çubuk Barajı ve Gençlik Parkı ise bir devlet düşüncesi ve eseridir.

Cebeci Çayırı'nın kendiliğinden bir toplumsal yaşam alanı haline gelmesinin nedenleri şöyle açıklanabilir: Cebeci Çayırı eski Ankara'nın bittiği ve Cumhuriyet ile yeni kurulan Cebeci semtinin başladığı alanın tam ortasındadır. Her ikisi de kolay ulaşılabilir mesafededir. Çayır, çevrede kurulan sağlık tesislerine çok yakındır.

Şekil 8. Arazinin özel kişilere ait olduğunu gösterir kadastro planı.

Kaynak: Gökçe Günel Arşivi.

Önce askeri hastahane sonra ise Tıp Fakültesi yerleşkesi, doğumevi ve Ankara Hastahanesi gibi büyük ölçekli sağlık kurumlarının çok yakınındadır.

Cumhuriyet döneminde Çayır etrafında pek çok ilk ve orta öğretim ile yüksek öğrenim kurumu yapılmıştır: İltekin, Demirlibahçe ve Kurtuluş ilkokulları; Cebeci Orta Okulu; Tıp, Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri. Çayır dört mevsim canlıdır. Civardaki orta okulların, özellikle Cebeci Orta Okulu'nun, oyun alanıdır. Kısaca bu alan her yaştan Ankaralının günlük yaşamının bir parçasıdır.

Cebeci Çayırının Sağladığı Kentsel İhtiyaçlar

Cebeci Çayırını toplumsal yaşam alanı, spor ve oyun alanı olmanın yanı sıra halkın bazı kentsel ihtiyaçlarını da karşılıyordu.

Ülkemizin geleneksel sosyal ve ekonomik yaşam biçimi olan hafta pazarlarından biri de Cebeci Çayırında kurulan "Perşembe pazarı" idi. Bu Pazar günümüzde, Çayır'ın tam ortasından geçen Geçit Sokağı'nın bitişiğindeki özel alanda "Perşembe Pazarı" adı ile devam ediyor.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'daki semt pazarları sınırlı sayıdaydı. Bunlar; İsmetpaşa pazarı, Salı pazarı (At pazarı), Perşembe pazarı (Cebeci pazarı), Yenışehir pazarıdır. Sonraki yıllarda kent büyüdükçe Dışkapı, Yenimahalle, Keçiören, Dikmen, Aşağı Ayrancı, Küçüksat, Çankaya ve Bahçelievler pazarları yeni yeni semt pazarları da kuruldu.

Ankara civarındaki tarım alanları yerleşime açılmadan önce, özellikle demiryolu güzergâhında olan Mamak, Üreğil ve Kayaş'ın bostanları ile bağlık ve bahçelik alanlarında yetişen yerli dediğimiz sebze ve meyveler ile süt yoğurt ve mahalli peynirler özellikle Perşembe pazarında satılırdı.

1945 yılında Türkiye'nin çok partili hayata geçmesi üzerine yapılan siyasi toplantı ve mitinglerde Cebeci Çayırının önemli bir yeri vardır. Alanın genişliği ve gidiş geliş kolaylığı nedeni ile bir siyasi parti için Çayır, çok tercih edilen bir miting alanı idi.

Cebeci Çayırında Spor ve Futbol

Cebeci Çayırındaki spor etkinlikleri 1920 yılı eylül ayında, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıç yıllarında İmalatı Harbiye'nin (bugünkü MKE) İstanbul'dan Ankara'ya gelmesi ile başlamıştır. Çayırdaki futbol karşılaşmaları, Ankara'nın ilk nizami futbol alanı olan, bugünkü Tando-

ğan Meydanı'ndaki Muhafız Gücü (Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nın futbol takımı) sahasının 1923 yılında kurulmasına kadar sürmüştür. 1920-23 yılları arasında üç dört yıllık süre boyunca Çayır'da futbol karşılaşmalarının yanında atletizm ve güreş yarışmaları yapıldı ve cirit oyunları oynandı.

Başkent Ankara'nın ilk resmi futbol maçı 26.10.1922 Cuma günü, o zamanki hafta tatili, Anadolu Sanatkarın Gücü ve Talimgah Gücü arasında oynandı. İmalatı Harbiye çalışanları İstanbul'dan Ankara'ya gelince ilk önce iki futbol takımı kurdular: Anadolu Sanatkarın Gücü ve Turan Sanatkarın Gücü. Daha sonra Ankara'da Gençlerbirliği'nin ve çeşitli askeri birliklerin takımlarının kurulması üzerine 31 Ağustos 1923'te İmalatı Harbiye'nin bünyesinden iki takım birleştiler ve Anadolu Turan Sanatkarın Gücü adını aldılar. 1933 yılında bu kulübün adı Ankaragücü oldu. 1934 yılında Ankaragücü Stadı yapıldı. Ankara'daki ilk şampiyonluk maçı 1924 tarihinde Turan Sanatkarın Gücü ile Gençlerbirliği arasında oynandı.

İmalatı Harbiye çalışanları Ankara'ya futbol ile birlikte pek çok sosyal ve kültürel etkinliği de getirmiştir. İşçi derneği, yardımlaşma sandığı, tiyatro ve bando kurdular. Kale, Boşnak Mahallesi, Abidinpaşa ve yeni kurulmaya başlayan Cebeci semtinde oturan İmalatı Harbiye çalışanlarının evleri ile çalıştıkları askeri fabrikalar arasında kolay gidip gelmeleri için on adet "Man Otobüsü" olarak İstasyon-Abidinpaşa arasında ilk toplu taşıma sistemini kurdular. Askeri fabrika çalışanlarının bu günlük yaşam biçimleri, Cebeci Çayırının hızla gelişip kentin sosyal yaşam alanı haline gelmesini kolaylaştırdı.

Ankara Tandoğan'da Muhafız Gücü'nün "İstiklal Sahası"nın açılması ile Cebeci Çayırının spora dönük işlevi sona erdi. Ayrıca Cumhuriyet'in 10. yılı nedeni ile yurdun dört bir yanından Ankara'ya gelen izci oymakları Cebeci Çayırında kurulan çadırlarda misafir edilmişlerdir (Şekil 9). Bu gelenek sonraki yıllarda da değişik bir biçimde devam etti.

1949-1953 yılları arasında öğrencisi olduğum Ankara Gazi Lisesinde erkek izciler, Ankara Kız Lisesi'nde ise kız izciler konuk edilirdi. Bu nedenle bu iki lise öğrencileri Cumhuriyet Bayramlarında bir hafta süre ile "izci tatili" yapardı. Ne yazık ki bu uygulama 1952 yılında kaldırıldı. Türkiye'nin dört bir yanından gelen yüzlerce izcinin hem başkentteki kutlamalara katılmaları hem de başkenti gezip görme imkânları kalmamış oldu.

Kiralık Bisikletler

1930-1940 yılları arasında doğan nesiller için Cebeci Çayırı'nın en unutulmaz anıları kiralık bisikletlerdir. Cebeci Çayırı'nın civarında oturan ailelerin çocukları ile Çayır civarındaki ilk ve orta okulların erkek öğrencilerinin hemen hepsi mutlaka bu bisikletlere binmişlerdir. Bisiklet o zamanlar pahalılığı nedeni ile güç erişilebilir, lüks bir araçtı.

1949 yılında Philips ve Releigh marka sağlam İngiliz bisikletleri 150 lira civarında bir bedele satılıyorlardı. Vitesli ve daha zarif olan İtalyan Bianchi markaları ise biraz daha pahalı idiler. Bu, o günlerin asgari ücretini ve aylığını çok aşan fiyatlardır.

Bisiklete binilen bölge Çayır'ın tam orta kısmındaki boş alandır. Bisiklete binilen alan genelde yılın bütün aylarında hareketli idi. Zira sonbaharda başlayan ve ilkbaharda biten öğretim yılı boyunca okullara gidiş ve dönüş saatlerinde öğrencilerin ve çevrenin bisiklet sevdası ile Çayır'a gelen bütün çevre semtlerinin çocukları hiçbir zaman bu alanı boş bırakmadılar.

Bisiklet binme ücreti benim Cebeci Orta Okul öğrenciliğimde (1946-1949 yılları) sınırlı bir süre için 5 kuruştur. Bisiklete binmeyi bilenler bu süreyi iyi değerlendirip Çayır'ın çevresinde birkaç tur atabilirlerdi. Acemiler için ise zaman çabuk biterdi. Bisiklet kiralayanlar disiplinli ve serttiler. Bir kaç defa düşenlerin elinden kiralık bisikleti hemen alınırdı.

Benim orta okulu bitirdiğim 1949 yılında Çayır'a kiralık motosikletler de geldi fakat kaliteli olmadıklarından veya izin verilmediğinden pek tutulmadılar. Sonraları Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin karşısındaki, sonradan adalet sarayı yapılan, Ankara Tekel Depoları ve hububat silosunun bulunduğu alanın önündeki Anbarlar yolunda motosiklet kiralanmaya başlandı. O zaman Çekoslovak malı olan bir-bir çeyrek motorlu Ceska ve daha güçlüsü Java motosikletleri çok revaçta idi. Bunları kirası ise 25 kuruştur.

Yazlık Sinemalar

Cebeci Çayırı'nın ünlü ve en eski sinemaları Çiçek ve Tan sinemalarıdır. Bu iki sinema yanyana idiler. Kurtuluş Meydanı'na çıkan demiryolu köprüsüne (Erzurum

Şekil 9. Cebeci Çayırı'nda izciler, 1926.
Kaynak: VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi.

Köprüsü) gelmeden önce Çayır'ın bittiği yer olan Kavaklık denen bölümdedir.

Çiçek ve Tan Sinemaları ile geçici olarak kurulan eğlence yerleri de zaman zaman sinema filmlerinin gösterildiği yerler olmuştur. Müzik, eğlence ve revülerin yer aldığı Doğan Bahçesi de çeşitli zamanlarda yazlık sinema hizmeti vermiştir.

Yazlık sinemalarda o zamanlar Mısır filmleri ile kovboy filmleri en çok gösterilen filmlerdi. Bir süre sonra yerli filmler de hızlı bir biçimde arttı. Yerli filmlerle ilgili gazete ve ilanlarında filmin “yerli film” olduğu başroldeki sanatçıların isimleri özenle belirtiliyordu.

Saz bahçeleri

Saz bahçelerinin en ünlüsü ve süreklisi Doğan Bahçesi'dir. Saz bahçeleri müzik etkinliklerinin yapıldığı, yemeli içmeli eğlence mekânlarıydı. Buradaki müzik etkinlikleri genelde alaturka ve halk müziği biçimindeydi. Çoğunlukla orada sürekli çalan saz heyeti ve zaman zaman değişen astolistlerin sahneye çıktığı programları görüyoruz. Özel olarak bir veya birkaç gecelik programlar yapılır ve bu programlarda radyonun ve İstanbul eğlence dünyasının ünlü sanatçıları yer alırlardı. Yaz aylarındaki bu özel müzik programları konser adı altında açık hava sinemalarında oluyordu. Bu özel konserlerin yaz aylarında açık havada, kış aylarında bu ünlü sinemalarda ve Ankara Halkevi Salonu'nda yapıldığını görüyoruz. Ankara'da ünlü sanatçıların katıldığı bu tip konserler için 'gala' deyimi çok kullanıldı. Gençlik Parkı'ndaki Park Gazinosu'nun verdiği bir ilanı hatırlıyorum: “Zeki Müren son on gala için gazinomuzda” diyordu.

Tiyatro-Revü-Operetler

Cebeci Çayırı'nda Tiyatro-Revü-Operet adı altında yapılan etkinlikler, klasik tiyatro anlayışı içindeki oyunlar ile müzik ve dans gösterileri tarzında değildiler. Daha çok eğlence ve tuluat tiyatrosu anlayışı içinde yapılan sunumlardı. Ayrıca etkinliklerin mevsimlik olması, hiçbir kamusal ve toplumsal desteğe sahip olmamaları gibi gerçekler karşısında; günlük hayata uyarlanmış, halka sevimli gelen konu ve biçimlerin seçilmesi de çok doğaldı. Zaman zaman oyunların, gösterilerin başında bazı rakkaselerin ve illüzyonistlerin gösterileri de yer alıyordu.

Tiyatroda en ilginç grup Muammer Karaca grubudur. Karaca, emsalsiz kabiliyeti ile grubunu yıllarca ayakta tutabilmiş bir sanatçıydı. Komedilerinde her akşam oyunlara kattığı yeni bir espiriyi, bunu ilk defa duyan oyun

arkadaşlarının oyun sırasında bile güldükleri söylenirdi. Karaca, yazlık gösterimlerin bitiminde Ankara'daki sinemalarda ve Türkocağı sahnesinde sık sık görülüyordu.

Revüler ise her çeşit gösteri sanatlarını birleştiren veya arka arkaya sunan gösteri grupları idi. Bunlardan en ünlüsü Süheyla Bedriye Revüsü idi. Operetler ve müzikal oyunlar çok canlı ve ilgi duyulan gösterilerdi. Genelde Arşın Mal Alan, Leblebici Horhor ve Lüküs hayat gibi bilinen eserler ile çeşitli hikaye ve romanlara dayanan ve ondan esinlenen uyarlamalardı. 1940 yılları (İkinci Dünya Savaşı yıllarında) başlayan bu etkinlikler 1947 yılına kadar ağır ağır geldi. Savaş yıllarında pasif koruma tedbirleri adı altında uygulanan “karartmalar” bu etkinlikleri çok yavaşlattı.

1947 yılından itibaren Türkiye her anlamda dünyaya açılmaya başladı. Kültür sanat ve eğlence hayatı canlandı. Ankara'ya klasik müzik ve hafif batı müziği alanında tanınmış sanatçılar ve gruplar gelmeye başladı. Bunların bazıları çeşitli ülkelerin desteği ile gelen dünya çapında sanatçılardı. Onlar birer kültür elçisi idiler.

Musiki Muallim Mektebi'nin Ankara Devlet Konservatuvarı'na dönüşmesi sonucunda, burada müzik, opera, tiyatro ve bale alanında yetişen Cumhuriyet'in sanatçıları yeni kurulan sanat okullarında görev aldılar. Tatbikat sahnesi ile başlayan çalışmalar Devlet Tiyatroları'nın kurulması ile başarılı bir dönemi başlattı. Önce 1946 yılında “Küçük Tiyatro” açıldı. Sonra sergi evinin tiyatro-operaya dönüştürülmesi sonucunda 1947'de “Büyük Tiyatro” açıldı. Ankaralılar Küçük Tiyatro'da genel olarak yerli oyunları, Büyük Tiyatro'da ise yabancı ve klasik eserleri yakından tanıdılar. Opera ve sonra da bale temsilleri verilmeye başlandı. Ankara'da kapalı salonların artmasının yanında İstanbul'dan geçici olarak gelen başta Şehir Tiyatrosu olmak üzere bazı özel tiyatrolar da bu zenginliği artırmıştır. Böylece tiyatro sevgisi ve alışkanlığı Ankara'da kökleşti ve Cebeci Çayırı tipi tiyatrolar ve gösteriler popülaritesini yavaş yavaş kaybettiler.

1940-1950 yılları arasında bu etkinliklerin yapıldığı tesislerin, gösteri grupları ve gösterilerinin isimlerini (Tablo I) gazete ilanlarını izleyerek şöyle sıralayabiliriz:

Tesisler

- Yeni Doğan Bahçesi
- Çiçek Sineması (Çiçek Bahçesi)
- Tan Sineması (Çiçek Bahçesi yanı)
- Mevsimlik olarak kurulan tesisler

Gruplar

- Sadi Tek Tiyatrosu
- Muammer Karaca Tiyatrosu
- Kemal Tahir Tiyatrosu
- Atilla Revü ve Opereti
- Süheyla Bedriye Revüsü

Cambazlar ve Cambazhaneler

Cebeci Çayırı'ndaki saz bahçelerinde, sahnelerde ve sinemalarda yapılan, özel gecelerde çeşitli eğlence ve sunumların önünde zaman zaman tek kişilik akrobatik gösteriler yapıldığını görüyoruz. Bu tarz gösterilerde Ahmet Baş ve Kemal Baş ismine sık sık rastlanırdı.

Cambazlık ve akrobatik gösterilerin gerçek örnekleri Çayır'ın belirli bir bölümünde kamudan kiralandığı anlaşılabilir yerlerde, özenle mevsimlik olarak kurulan tesislerde görüyoruz. Bu konuda Rifat Telgezer Cambazhanesi'nin ismini tespit edebiliyoruz.

Cambazhanelerde, kurulan direkler arasına gerilen teller üzerinde her çeşit gösteriler yapıyordu. Ayrıca pek çok ünlü eser ve oyunun uyarlamaları da cambazlık gösterilerinden önce halka sunuluyordu. Lisede (1950'li yıllar) edebiyat öğretmenimiz buralarda Otello'nun oynadığını söylemişti. Bir sınıf arkadaşımız: "Ben bunu seyrettim 'Arabın Öcü' ismiyle oynandı." demişti.

Sirk Alanı

Ankara Halkı'nın sirk gösterileri ile tanışması "Medrano Sirki"nin 1954 yılında Ankara'ya gelmesi ile başlar. Bu

yazıda açıklamaya çalıştığım kentsel altyapının oluşmasına paralel olarak bir sirk Cebeci Çayırı'nda kurulması doğaldır. Ayrıca ülkenin İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında sıkıntılarını aşarak halkın yeni yaşam alanları ve renkleri araması, bize yabancı bir eğlence türü olan sirklerin Ankara'ya gelmesi yolunu açtı.

Medrano Sirki'nin Ankara'da gördüğü ilgi sebebi ile daha sonraki yıllarda Cebeci Çayırı yetersiz kalmış ve sirk, 19 Mayıs Stadı'nın şeref tribününün giriş kapısı karşısındaki şimdi yapılaşmış olan geniş boş alanda kuruldu ve çalıştı. Medrano Sirki'nden sonra Ankara'ya gelen Apollo Sirki de stadyumdaki bu alanda kuruldu.

Benim gördüğüm ilk sirk Cebeci Çayırı'nda sergilenen Medrano Sirki idi. Medrano Sirki'nin gösterimi de açık alanda yapılan bütün sirklere paralel bir şekilde ve düzende idi.

- Çeşitli akrobatik gösteriler
- Tek başına ve birkaç cambazın telde veya trapezde yaptığı heyecan verici gösteriler
- Çeşitli vahşi hayvanların bir evcil hayvan gibi sevimli ve uysal tavırları ile yaptıkları gösteriler
- Palyaçoların seyirciyi katılarak güldüren maskaralıkları

Ayrıca gösteriler sırasında veya aralarındaki yiyecek-içecek servisleri de son derece hızlı, düzenli ve albenisi yüksekti ve o güne kadar Çayır'daki açık hava tesislerindeki göre düzenli idi.

Tablo I. 1940-1950 Yılları Arasında Ankara'daki Gösteri Grupları ve Sahneledikleri Oyunlar

Muammer Karaca	Kemal Sahir	Ses Opereti	Süheyla Bedriye Revüsü	Atilla Revü ve Opereti
Tatlı Sert	Köse Kahya	Kuyruklu Yıldız	Paşanın Kız	Gönülden Gönüle
Lüküs Hayat	Gül Fatma	Sarhoş Mehtap	Vur Patlasın	Bütün Kadınlar Güzel
Yokluk Var	Üvey Valide	Festival	Varanof Aşısı	
Yamansın	Yeşil Ova		Dangalak Palas	
Tatlı Sert	Aşçıbaşı Tosun Ağa		Yengeç Ali	
Platin Palas	Kendi Gelen		Modern Hizmetçi	
Leblebici Horhor	Namus Uğruna Katil		Kocamın Metresi	
	Bahçıvan Bayram		Hacı Ağa Eyleniyor	
			Sürpriz	
			Büyük İkram	

Sihirbazlık Gösterileri

Çeşitli sihirbazlık sanatları, fakirizm, illüzyonistlik, spiritizma ve hokkabazlık gibi çeşitli isimler halinde sunuluyordu. Genelde sunumlar tek kişi tarafından yapılıyordu. Bu konuda illüzyonist Kamil Tek, Prof. Zevki İshak ve ünlü Zati Sungur'un isimlerine rastlıyoruz. Zati Sungur, ünü Türkiye sınırlarını aşmış bir ustaydı. 1930'lu yıllarda İstanbul'da gösteri yapan Zati Sungur'un 1940'lı yılların yaz aylarında ise sinema ve tiyatrolarda olmak üzere Ankara'da gösteriler yaptığını biliyoruz.

Kukla

Kukla gösterileri çeşitli sahnelerde tiyatro ve müzik gibi ana konular dışında programların önünde veya ardından yapılan sunumlardı. O tarihlerde, yani benim ilkökul öğrenciliğim sırasında okullara gelen kukla ve Karagözcülerin oyunlarını seyrettim.

Bir defasında kuklacı, kukla sanatı ile ilgili olarak kuklaların nasıl oynatıldığını anlatmıştı. Önce iplerle oynayan klasik kuklaları, sonra da kuklanın içine el sokularak oynatılan modern kuklaları anlatmıştı.

Dönemin gazete ilanlarının birinde "Elektrikli Asri Kukla" diye bir reklama rastladım. Kuklacı Kemal Şakrak adı, eğlence yerlerinin sunumlarını duyuran gazete ilanlarında sık sık rastlanan bir isimdi.

İlginç Bazı Gösteriler

Cebeci Çayırı'nda herhangi bir gazino, saz bahçesi, sinema ve cambazhaneye bağlı olmayan, kendi başına bir veya birkaç gösteriyi yapan küçük sunucular da vardı. Aynalar, yılanlar, kemiksiz kız gibi. Bunlar Çayır'a her gidiş gelişte görülen yerler değildi. Ancak Çayır'a gelen Ankaralıların en az bir defa mutlaka gördüğü yerlerdi. Aynalar Pavyonu bunların başında geliyordu. Bir çadırda kurulu pavyon, uzunca bir salon biçiminde yanyana dizilmiş aynalardan ibaretti. Aynalar insanları çeşitli çarpık biçimlerde, çok ince, uzun, şişman veya komik biçimde gösteriyorlardı.

Yılanlar gibi soğuk mahluklar adeta terbiye görmüş ev hayvanları gibi uysal bir biçimde oynatılıyordu. Bir gazete ilanında "Zehirli yılanlarla savaş" gibi bir reklam da gördüm.

Kemiksiz kız ise, alt tarafı boş görünen bir sehpa-masa üzerindeki vücudunun yarısı görünen ve bacaklarını nasıl sakladığını anlamaya çalıştığınız bir genç kızın-çocuğun gösterisiydi.

Motosiklet Üstüvanesi

Cebeci Çayırı'ndaki ilginç gösterilerden biri olan motosiklet üstüvanesi ile Ankaralılar 1950 yılı ilkbaharında tanıştılar. Motosikletlerin gösteri yaptığı yayvan, 5-6 metre yüksekliğinde ve 10-12 metre çapındaki çelik bir silindirin iç yüzünde merkezkaç kuvveti ile dönen motosikletleri, seyirciler bu çelik silonun üzerinde dairesel halka şeklindeki trübünlerden seyrediyorlardı.

Motosiklet gösterileri hergün öğleden sonra başlayıp gece 12.00'ye kadar onbeşer dakikalık seanslar halinde yapılıyordu. Bu konuda "Üç Kardeşler" motosiklet grubu öncüydü. Göstericiler, 1950'li yıllarda Türkiye'ye gelen Çekoslovak malı zarif ve güçlü Java motosikletlerini kullanıyorlardı. Bu motorlar daha sonra piyasaya çıkan Vespa'lerden önce Türkiye piyasasının yıldızı idiler. Motosiklet Üstüvanesi, birkaç yıl sonra Gençlik Parkı'nda ve Lunapark'ta gösterilerine devam etti.

Küçük Talih Oyunları

Önü açık küçük beşik çadırlar içinde oynanan sigara kasnağı ve şişe halkaları da Cebeci Çayırı'nın küçük keyiflerinden biriydi.

Ön tarafta hafif eğik geniş tabla içinde dizili çeşitli karton kutular ve renkli ambalajlardaki tekel sigaraları ile 70'lik Yeni Rakı şişesine ucuz bir oyun ile sahip olmak çok çekiciydi. Küçük bir para karşılığı alınan birkaç kasnak sigaralara; küçük metal halkalar ise rakılara atılıyordu. Her geliş gidişte seyrettim ama kazananı görmedim.

Başkent Ankara'nın ve Ankara'daki Toplumsal Yaşam Alanlarının Esenleştirilmesi ve Yeniden Halka Kazandırılması Hakkında Düşünce ve Öneriler

Cumhuriyet'in ve Başkent Ankara'nın kuruluş yıllarında yapılmış olan AOÇ, Çubuk Barajı ve Gençlik Parkı ile kendiliğinden oluşan Cebeci Çayırı gibi dört toplumsal yaşam alanının, baştan sona olumsuzluklarla dolu olan yok ediliş süreçlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu konular ile ilgili olarak değişik ortamlarda açıkladığım düşüncelerimi burada tekrarlamak isterim.

1938 yılında ülkemizin kurtarıcısı ve cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atamızın kaybindan sonra Başkent Ankara kurucusuz ve sahipsiz kaldı. Cumhuriyetimizin kurucularının kurucu iradeleri ve idealleri, merkezi yönetimdeki siyasi ve idari otoriteler ile yerel yöneticiler tarafından unutuldu.

1945 yılında çok partili siyasi yaşama girildikten sonra başkent Ankara için gerekli düzenlemeler yapılmadığı gibi, tam aksine Ankara Belediye Başkanlığı ile Ankara Valiliğini, Ankara Valisi'nde birleştiren yasa ile başkentle merkezi yönetim arasındaki bu güçlü bağ koparıldı. Sonuçta hukuki statü olarak Ankara Belediyesi herhangi bir kent belediyesi için geçerli olan kurullarla yönetilir hale geldi. Ayrıca kentleşme ve belediyecilik anlamında gerekli tarihi birikime sahip olmayan ülkemizde bunun faturaları Ankara için çok daha ağır oldu.

Ankara yeniden başkent olarak kurulan ve kuruluş ideali gereği herhangi bir kentin ötesinde büyük bir misyonun temsilcisidir.

Cumhuriyet Dönemi eğitiminin, üniversitenin, sağlık kurumlarının, kültür ve sanatın, kentleşmenin öncüsü ve modeli Başkent Ankara'dır. Ülke yönetiminin, yükseköğreniminin, sağlığının ve hızlı kentleşmesinin maddi ve sosyal yükünü onurla taşıyan Ankara herhangi bir kent değildir. Bütün bu gerçekler ve tarihsel akışın gerektirdiği hukuksal yapı gerçekleştirilemedi. Bu konuda TBMM'de Ankara'yı temsil eden milletvekilleri ne yazık ki çok pasif kaldılar. Ankara'nın ihtiyaçlarını hükümetlere ve meclise duyuramadılar.

Burada geçmişte yasama ve yürütmede yaşanan iki olayı hatırlatmak isterim:

1. 1950 ve 1960 arasındaki dönemde Ankara'nın içme suyu ihtiyacını karşılamak için yapılmak istenilen bazı hukuki düzenlemelerin TBMM'deki görüşmeleri sırasında Ankara dışındaki illerin sayın temsilcilerinin açıkladıkları düşünceler ile gösterdikleri tepkileri meclis zabıtlarından hayretle izleyebiliriz.
2. Köyişleri Bakanı Necmettin Cevheri'nin görev süresinde yapılan bir uygulama çok ilginçtir. Aslında dürüst ve değerli bir politikacı olan sayın bakan ilk iş olarak Köyişleri Bakanlığının Ankara bölgesindeki iş makinelerini kendi seçim bölgesine göndermiştir. Söz konusu iş makineleri, Ankara'nın bin civarındaki yerleşim birimine içme suyu, sulama ve yol yapımı ile kırsal alana elektrik götürülmesi hizmetinde kullanılıyordu.

Çok partili hayatın Türkiye çapında getirdiği pek çok güzelliğin Ankara'ya yeterince yansımadığını görüyoruz. Siyasal partilerin genel merkezleri Ankara'daki birimleri oluşturulurken demokratik katılımı ve oluşumu sağlamadılar. Siyasi kadrolarını atama yoluyla belirlediler.

Seçilmiş değil de atanmış milletvekilleri Ankara'yı kendi seçim bölgeleri olarak değil, imkânların doğurduğu bir merkez bellediler. Böylece milletvekillerinin yalnız seçildikleri bölgenin değil bütün ulusun temsilcisi olduğunu söyleyen anayasa kuralının tam tersi Ankara'da gerçekleşti.

Yerel yöneticiler yönünden gerçekler daha da kötüydü. Belediyeler Ankara'yı bir arsa deposu olarak gördüler. Ayrıca acil çözüm bekleyen pek çok kent sorununu ucuz, kolay ve günlük reçetelerle çözümlene yolunu tercih ettiler. Böylece kentin geleceği olan yeni iskân alanları, ulaşım ağı, yeşil alan ve tarihi dokunun korunması gibi sorunların çözümü bir plan anlayışı ve bütünlük içinde düşünülmüdü.

Ankara büyükşehir ve diğer belediyelerinde bugün yaşanan yapılanmalar eskiyi aratacak niteliktedir. Bu konuda yaşanan sosyal örgütlenme modeli ülkemiz için büyük bir tehlike kaynağıdır.

Ankara'ya yurdun dört bir yanından gelen yeni hemşehrilerimiz, hayat mücadelesinde ayakta kalabilmek ve bir şeylere tutunabilmek amacıyla; geldikleri yöre, kent, belde ve köy isimleri etrafında vakıf ve dernekler kurmaktadır. Particiler vatandaşımızın bu eğilimini basından, sivil toplum örgütlerinden ve üniversitelerden çok önce tespit edip bu eğilimi başarılı bir şekilde politikaya uygulamışlardır. Öyle ki bu kuruluşlara temsil ettikleri oy kitlesi ve etkinlik güçlerine göre belediye meclisinde temsil edilme yolu açılmıştır. Ayrıca bu kuruluşlar sadaka ekonomisinin sosyal yardım dağıtımlarında etkin bir dağıtım örgütü haline gelmişlerdir. Açıkladığımız bu eğilim ve uygulamalar üstten bir bakışla insana sevimli gelse bile çağdaş bir toplum kurmada gelecek için büyük bir tehlike kaynağıdır.

Bir kentin insanları ve hemşehrileri, çalıştıkları, mesleklerini icra ettikleri ve oturdukları semtleri, mahalleleri, kültürel, sportif etkinlikleri ve siyasal katılımları ile kentin bir parçasıdır. Bu şekilde o kentle ve o kentin bir parçası olarak ülkeyle bütünleşmek zorundadırlar.

Bugün Ankara'da kültüre dayanan bir kentleşme ve toplumsal bütünleşme yerine çeşitli ve bugün için artık toplumun gerisinde kalan yerel motiflerle süslü, ayrı ayrı dünyaları yaşayan sosyal bir yaşam kurulmaktadır. Kentlilik ve vatandaşlık bağları kurulamamış veya zayıf olan kitleler, ne yazık ki toplumların kurucu değerlerini yeterince bilmemekte ve korumamaktadırlar.

Ankara'da uzun bir süredir aymazlık ve toplumsal bilinç yoksunluğu, sonra da merkezi ve yerel yönetimlerin bilinçli bir şekilde uyguladıkları Cumhuriyet'i ve kurucu değerlerini unutturma, yıkma ve yok etme planları ile devam eden bir sürece tanık olmaktadır. Bu süreç toplumsal yaşam alanlarının halktan koparılması ile başladı. Daha sonra da bu alanlar, amaç dışı kullanımlara ve yapılaşmaya açıldılar.

AOÇ, Baraj ve Gençlik Parkı gibi toplumsal yaşam alanlarının yozlaşma ve yok ediliş süreçleri farklı olsalar bile bu olumsuz gelişmeler Ankara'dan soyutlanamaz. Aslında Ankara'daki toplumsal yaşam alanlarına, yeşil alanlara, tarihi mekân ve yapıları, gelenekselleşmiş Cumhuriyet yaşamına karşı uygulanan yıkım planlarının bir parçasıdır. Bunun etkilerini yok etmek hepimizin görevidir. Tedbirler, çareler radikal ve bütüncül olmalıdır.

Ankara'da bu olumsuz gelişmelerin günümüze kadar ülkemize ve başkentimize verdiği zararları gidermek, Ankara'yı, geleneksel ve Cumhuriyet döneminden oluşan altın yıllarına kavuşturmak bütün Cumhuriyetçilerin ve Ankaralıların görevidir.

Başkent Kanunu

- Öncelikle Ankara'nın başkent ve tarihi bir kent olarak yönetimini düzenleyecek bir "Başkent Kanunu" çıkarılmalıdır.
- Bu kanun ile Ankara'da bugünkü il ve belediye modeli dışında sınırları, tarihi dokusu ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında oluşan kurucu iradeye uygun özel bir yönetim bölgesi kurulmalıdır.
- Bu yönetim modeli halkın ve kurumların katılımı esasına dayanmalıdır.
- Özel bölge; bölge başkanı, yönetim, danışma ve denetleme kurulları tarafından yönetilmelidir.
- Özel bölgenin sınırları, görev ve yetkileri, gelirleri, belediye ve merkezi yönetimle ilişkileri kuruluş yasasında belirlenmelidir.
- Özel bölgenin sınırlarının tesbitinde eski Ankara ve Ziraat Fakültesi-Çankaya ve Dikimevi-AOÇ eksenleri esas alınmalıdır.
- Başkent bölgesi onarım dışında yeni yapılanmaya kapatılmalıdır.
- Ticari alanlar, trafiğe kapalı alanlar, otopark alanları ve kuralları yeniden düzenlenmelidir.
- Başkent bölgesi içindeki kamuya ait taşınmazlar için

kamu kurumları ve belediyelerce yapılan uzun süreli sözleşmeler ve her çeşit tahsisler sınırlanmalıdır. Kiradaki emlak için kent estetiğini koruyacak kurallar getirilmelidir.

- Büfe, taksi yazıhanesi, muhtar barakaları ve reklam panoları gibi şehri kirleten yasa dışı şehir kondular kaldırılmalıdır.
- Daha önce yıkılan Kızılay binası ve İller Bankası gibi binalar orijinal planları uygulanarak yeniden yapılmalıdır.
- Hemen bir araştırma projesi yaptırarak Ankara'yı yıkan, yozlaştıran, tarihi mekânlarını talan eden amaç dışı kullanıma neden olan, resmi ve yarı resmi kurumlar ile Ankara'daki kamu mülklerini sömüren sivil toplum kuruluşları halka açıklanmalıdır.
- Ankara'da Cumhuriyet tarihinde çeşitli kanunlarla kurulan veya kendiliğinden oluşan toplumsal yaşam alanları (AOÇ, Çubuk Barajı, Gençlik Parkı ve Cebeci Çayırı) Atatürk Orman Çiftliği'nin özelliği göz önünde tutularak çıkarılacak Başkent Kanunu'na göre yönetilmelidir.

Atatürk Orman Çiftliği

Atatürk Orman Çiftliği'ni halka yeniden kazandırabilmek ve Ankara halkının tekrar hizmetine sunabilmek için ise son derece radikal düzenleme ve uygulamalar yapmak gerekmektedir:

- Atatürk Orman Çiftliği Kanunu değiştirilerek buranın yönetiminden Tarım Bakanlığı uzaklaştırılmalı ve kamunun, bakanlıkların, belediyenin ve Ankara halkının katılacağı yeni bir yönetim biçimi kurulmalıdır.
- AOÇ'yi yeniden canlandıracak ve Ankara halkının bir parçası yapacak bir onarım ve esenleştirme planı yapılmalıdır.
- Atatürk Orman Çiftliği Kanunu'nun (1950) çıkarılması tarihi esas alınarak o tarihte AOÇ mülkiyetinde olan tüm araziye tedbir konulmalıdır.
- Bu arazi üzerinde yeniden yapılanma ve yol, tesis, vb. yapımı engellenmelidir.
- 1950 yılından bu yana olan yapılanmalardan, kullanımlarının devam etmesi gerekenler dışındakiler istisnalarla geri alınmalıdır.
- Çiftlik ile ilgili olarak mülkiyet dışındaki irtifak hakları ve özel kullanım hakları ile kira sözleşmeleri

- geçersiz kılınmalıdır. Bu konuda iyi niyetli hak sahiplerine uzlaşma yolu, uzlaşmayanlara da yargı yolu kolaylaştırılmalıdır.
- Çiftlikteki, çiftliğin kuruluş amacına aykırı olan bütün kuruluşlar (vakıflar-dernekler, vb.) çiftlikten çıkarılmalıdır.
  - Çıkarılacak “Başkent, Ankara ve Toplumsal Yaşam Alanları Yasası” nda AOÇ özelliği korunmalıdır.
  - Çiftliğin hukuk ve kanun dışı yasama ve idari işlemlerle yapılanmaya açılan bölgelerindeki devamları uygun görülen bütün yapılar; üniversite, ulusal kütüphane ile bilimsel ve sosyal araştırma kurumlarına verilmelidir.
  - Marmara Köşkü ve havuzu, bira park, yenilenecek halka açılmalıdır.
  - Hayvanat bahçesi eski yerinde ve örnek bir biçimde yeniden kurulmalıdır.
  - 1950 yılından bu yana kaybedilen alanlar nedeniyle AOÇ'ne Devletçe tazminat ödenmelidir. Tazminatlar bir fonda toplanarak AOÇ'nin esenleştirilmesinde ve onarımında kullanılmalıdır.
  - Yıkılan tarihi yapılar projelerine uygun olarak yerlerinde yeniden yapılmalıdır.
  - AOÇ'deki harabeye dönen ilk çiftlik yapıları restore edilmelidir.
  - AOÇ'yi tanıttak bir çiftlik müzesi kurulmalıdır.

Toplumsal yaşam alanlarının halkımıza yeniden kazandırılma için yapılacak esenleştirme çalışmaları yönünden Çubuk Barajı ve Gençlik Parkı en şanslı olanlarıdır. Baraj ve Gençlik Parkı kamu mülkü olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Sınırları muntazamdır ve devlet kayıtları ile tapuda belirlidir. Sınırları içerisinde özel mülkiyet yoktur. Uzun vadeli sözleşmeler veya irtifak hakkı tesis edilerek tapuya tescil sureti ile oluşan, korunan haklar varsa bunlar için Başkent Yönetim Yasası'nda sona erdirilmeleri ile ilgili hükümler konulabilir. Bu iki alan için de aşağıdaki tedbirler alınmalıdır.

Çubuk Barajı

- Çubuk Barajı'nın yönetimi Başkent Kanunu'na göre yapılmalıdır.
- Baraj için özel bir idare yapısı oluşturulmalıdır.
- Baraj ile birlikte inşa olunan ve yakın zamanda yıkılan Baraj Gazinosu, özgün planına göre yeniden yapılmalıdır.

- Ayrıca baraj gölünün iki yanına yeni yaya yolu, günü birlik piknik alanları, seyir alanları yapılmalıdır.
- Baraj gövdesinin altındaki yeşil alanlar özgün peyzaj planına göre yenilenmelidir.
- Baraj gövdesinin alt tarafındaki alanın bir kenarına küçük ve zarif bir anı evi yaptırılmalı ve burada çiftliğe ait anı kitapları ve anı eşyaları satılmalıdır.
- Barajdaki büfeler abartısız ve zarif bir şekilde yeniden inşa edilmeli ve bunların satacakları malzeme tespit edilmelidir.
- Barajdaki satış yerlerinin her türlü mal ve hizmet fiyatları yönetimce tespit edilmelidir.
- Mangal ve ateş yakılması yasaklanmalıdır.
- Çiftliğe tarifeli otobüs ve minibüs seferleri konulmalıdır.
- Baraj'a Ankara içinden ve çevreden gezmeye gelecek okullar, öğrenci grupları ve turistik kafilelere uygun günü birlik programlar tesis edilmelidir.

Gençlik Parkı

Belediyecilerden, taksicilere, lokantacılara, büfelere, lunaparkçılara kadar mevcut yapı ve barakalar ile hâlihazır sosyal ortamın düzeltilme şansı yoktur.

Gençlik Parkı, belirli bir süre kapatılarak bütün asalak kurum ve yapıların tasfiyesinden sonra yenilenmelidir. Bu yenilemeler ile birlikte Gençlik Parkı yeni bir yönetim yapısına kavuşturulmalıdır. Ancak bu şekilde park gerçek sahibi olan halka hizmet eder hale gelebilir. Bunun için aşağıda yazılı düzenleme ve tedbirler alınmalıdır:

- Gençlik Parkı'nın tamamı başkent özel bölgesi içine alınmalıdır. Yönetimi Başkent Kanunu'na göre yapılmalıdır.
- Gençlik Parkı için özel bir yönetim yapısı oluşturulmalıdır.
- Gençlik Parkının girişleri ve giriş kapıları özgün çizimlerine göre yeniden yapılmalıdır.
- Gençlik Parkı'nın çevre duvarları ve tel örgüler yenilenmelidir. Çevre duvarlarındaki asalak yapılar kaldırılmalıdır.
- Gereğinden fazla olan ve çirkinlik yaratan büfeler kaldırılmalıdır. Daha az sayıda ve daha zarif büfeler yapılmalıdır.
- Havuzun dikdörtgen biçimindeki bölümünde yer alan lokantalar, kır kahvesi ve kır lokantası olarak yeniden yapılmalıdır. Buradaki perişanlığa son verilmelidir.

- Gençlik Parkı'nın kendi idare binası dışındaki bütün gereksiz asalak yapılar yıkılmalı ve yerleri yeşil alan olmalıdır.
- Gençlik Parkı'nın çevresinde bir bisiklet parkuru yapılmalıdır.
- Açık hava tiyatrosu işlevsel hale getirilmelidir.
- İstasyon kapısı eski hale getirilmeli ve taksicilerin işgalinden kurtarılmalıdır.
- Büyük tiyatro arkasındaki otopark alanı Büyük Tiyatro'nun bir parçası olarak daha zarif bir düzene kavuşturulmalıdır.
- Lunapark Gençlik Parkı'ndan çıkarılmalı ve belediyeye ait alan başka bir alana taşınmalıdır. Ancak böylece Gençlik Parkı'nın sosyal seviyesi yükseltilebilir ve park gürültü kirliliğinden kurtarılabilir.

Cebeci Çayırı

Cebeci Çayırı'nın kuruluş ve oluşumundaki gelişme süreci ile tükeniş ve yok oluşu da kendiliğinden ve ağır ağır gerçekleşti. Kamu yöneticileri kentin önemli bir bölümünün ortasında gelişen bir toplumsal yaşam alanından adeta habersiz davrandılar.

1930 yılının başında yapılan kadastro ve parselasyon planlarında çayır alanının yarısının özel mülk olduğu anlaşılıyor. Bu alan 1950'li yıllardan sonra imara açılmış ve konut alanı olarak üzerine pek çok apartman yapılmıştır. Kamunun elinde ise, Çayırı'nın üst kısmındaki bugünkü stat alanı ile pazar yeri kalmıştır.

1963 yılında başlayan Cebeci Stadı inşaatı 1967 yılında bitmiştir. Stadın yapımı ile ilgili karar her yönü ile hatalıydı. Zira stat olarak kullanılacak alan çok dardı. Stat yapıldıktan sonra bir stadın etrafında olması gereken bir alan kalmamıştı. Stadın yanında voleybol ve basketbol sahaları bile yoktu. Ayrıca yapılan stadın giriş ve çıkış kapıları ana caddeye ve sokağa açılyordu. Yirmi beş bin

kişilik bir stadın kalabalığını kaldıracak bir imar ve trafik düzeni yoktu. Bu stat bir semt sahası olacak yere yapılmış bir beton yığınıydı. Nitekim bu stadın seyircisi olmadı. Ancak, ikinci lig ve mahalli semt takımlarının spor alanı olarak kaldı. Şimdi stadın yıkılacağı, yerinin yapılaşmaya açılacağı ve alışveriş merkezi olacağı söylentileri var.

Bize göre bu işlevi olmayan Cebeci Stadı yıkılmalı ve yerine de futbol, basketbol ve voleybol sahaları ile atletizm pistinden ibaret bir yeşil alan yaratılmalıdır. Burası çevre gençlerinin istifadesi için bir spor merkezi olmalıdır.

Cebeci Çayırı'nın elde kalan bölümü "Başkent Özel Bölgesi" içine alınmalı ve özel bir yönetimce yönetilmelidir.

Kaynakça

- Atatürk Orman Çiftliği. (1940). Ankara Fotoğraf, Kartpostal ve Gravür Koleksiyonu. Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara
- Gençlik Parkı [Fotoğraf]. (1950). Ankara Fotoğraf, Kartpostal ve Gravür Koleksiyonu (1344). Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara.
- Ankara Yerleşim Haritası. (1924). Ankara Harita ve Plan Koleksiyonu (H004). Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara.
- Jansen, H. (1932). Ankara Şehri İmar Planı. Ankara Harita ve Plan Koleksiyonu (H025). Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara.
- Cebeci Çayırı [Fotoğraf]. (t.y.). Ankara Fotoğraf, Kartpostal ve Gravür Koleksiyonu (1481). Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara.
- Cebeci Çayırı'nda İziciler [Fotoğraf]. (1926). Ankara Fotoğraf, Kartpostal ve Gravür Koleksiyonu (ACF480). Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, Ankara.
- Çubuk Barajı [Fotoğraf]. (2007, Temmuz-Ağustos). *Ankara Magazin*, 66, 46.
- Jansen, H. (1937). *Ankara İmar Planı raporu*. İstanbul: Alaattin Kural Basımevi.

